

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra primární pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vzájemná spolupráce učitele 1. ročníku ZŠ a asistenta pedagoga
Teacher and the teacher's assistant's mutual cooperation in the first year of
studies at primary school

Iva Jinochová

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Jana Stará, Ph.D.

Studijní program: Učitelství pro základní školy

Studijní obor: I. ST (7503T047)

Odevzdáním této diplomové práce na téma „Vzájemná spolupráce učitele 1. ročníku ZŠ a asistenta pedagoga“ potvrzují, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzují, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 28. 3. 2018

Poděkování:

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování PhDr. Janě Staré, Ph.D. za odbornou pomoc při zpracovávání této diplomové práce. Především za cenné rady a čas, který mi věnovala. Velké poděkování patří také mé rodině za toleranci, trpělivost a podporu, kterou mi dodávala po celou dobu trvání magisterského studia.

ABSTRAKT

Předmětem této diplomové práce byla případová studie týkající se spolupráce učitele a asistenta pedagoga při vzdělávání žákův 1. ročníku ZŠ. V teoretické části práce byly shromážděny poznatky k tématu práce z odborné literatury. Byly popsány doporučené možnosti podpory žáků na počátku školní docházky a úloha asistenta pedagoga v rámci této podpory. Text obsahuje také legislativní ukotvení pozice asistenta pedagoga i práce osobního asistenta obecně. Pozornost byla věnována také etickým a jiným problémům, které s povoláním asistenta pedagoga úzce souvisí.

V empirické části práce byla zpracována případová studie jedné 1. třídy běžné základní školy. Byl zmapován průběh a změny spolupráce učitele a asistenta pedagoga v průběhu jednoho školního roku. Sběr dat proběhl formou zúčastněného pozorování, terénních zápisků, rozhovorů a dotazníků. Spolupráce učitele a asistenta pedagoga neprobíhala podle očekávání. Na základě získaných zkušeností si myslím, že asistentka pedagoga nevěnovala žákům dostatečné množství času. Jako negativní také hodnotím neochotu účastnit se třídních akcí nad rámec běžné pracovní doby. Také toto pravděpodobně přispělo k tomu, že práce s dětmi neprobíhala vždy harmonicky. Na konci školního roku asistentce pedagoga nebyla prodloužena pracovní smlouva.

KLÍČOVÁ SLOVA

učitel, asistent pedagoga, spolupráce, 1. ročník, základní škola, žák

ABSTRACT

The topic of this dissertation is the case study which is concerned with the cooperation of the teacher and the teacher's assistant in the process of education of the first class' pupils at primary school. Theoretic part is collected knowledge from the professional literature. There are described possibilities of pupils' support at the beginning of the compulsory education and the role of the teacher's assistant under the terms of this support. The text also includes the position of the teacher's assistant in legislation and the work of personal assistant. I paid attention to ethical and other problems which are connected with the work of teacher's assistant.

In empirical part is processed the case study of the first class at quite common elementary school. It was caught the progress and the changes of teacher and teacher's assistant's cooperation in the term of one year. Collecting of the information was made by the form of observation, field research, dialogues and questionnaires. The cooperation between teacher and the teacher's assistant was not under way I expected. I think that on the basis of acquired experience the teacher's assistant did not pay attention to pupils enough time. It probably contributed to the fact that the work with children was not always in harmony. At the end of the school year the teacher's assistant's work contact was not prolonged.

KEYWORDS

teacher, teacher's assistant, cooperation, first class, elementary school, pupil

OBSAH

I. ÚVOD.....	8
II. TEORETICKÁ ČÁST	9
1. ASISTENT PEDAGOGA.....	9
1. 1. Historie profese asistenta pedagoga.....	11
1. 2 Kvalifikační předpoklady pro výkon asistenta pedagoga.....	14
1. 3 Spolupráce asistenta pedagoga s učitelem.....	15
1. 4 Práce s celou třídou	17
1. 5 Práce v menších skupinách.....	18
1. 6 Asistent pedagoga v kontextu inkluzivního vzdělávání	19
2. ŽÁK SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI.....	19
2. 1 Individuální vzdělávací plán	21
3. Vztahy asistenta pedagoga s ostatními členy výukového procesu.....	23
3. 1 Vztahy asistenta pedagoga se žáky	23
3. 2 Vztahy asistenta pedagoga a pedagogů	24
3. 3 Vztahy asistenta pedagoga se školskými poradenskými zařízeními.....	25
3. 4 Vztahy asistenta pedagoga a zákonných zástupců	25
4. Činitelé inkluzivního vzdělávání v kontextu spolupráce s asistentem pedagoga.....	26
4. 1 Třídní učitel	27
4. 2 Vedení školy	28
4. 3 Speciální pedagog	29
4. 4 Výchovní poradce	30
4. 5 Školní psycholog.....	30
5. Mladší školní věk	31
5. 1 Psychomotorický vývoj.....	32
5. 2 Vývoj emoční, mravní a sociální	32
III. EMPIRICKÁ ČÁST	34
6. Formulace výzkumného problému	34
6. 1 Formulace výzkumného cíle a výzkumných otázek	34
6. 2 Zvolená výzkumná metodologie.....	34
7. Volba výzkumného souboru	36
7. 1 Popis organizace a průběh výzkumu.....	37
7. 2 Způsob zpracování získaných údajů	38
7. 3 Rizika výzkumu a výzkumné strategie.....	38

8. ANALÝZA A INTERPRETACE DAT	39
8. 1 Shrnutí empirického šetření za období září 2016 až červen 2017	61
8. 2 Dotazníkové šetření.....	62
IV. ZÁVĚR.....	69
V. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	71
1. 1. Literární prameny	71
1. 2 Internetové zdroje	74
VI. SEZNAM PŘÍLOH	75
Příloha č. 1 – vzor dotazníku pro respondenty výzkumného šetření	75
Příloha č. 2 – vzor dotazníku předaného paní Vlastě v měsíci září 2016	76
Příloha č. 3 – vzor dotazníku předaného paní Vlastě na konci školního roku 2016/2017	78

I. Úvod

Ve své diplomové práci se zaměřím na vzájemnou spolupráci učitele 1. ročníku ZŠ a asistenta pedagoga. Toto téma jsem si zvolila proto, že jsem třídní učitelkou 1. ročníku a poprvé za svou praxi mi byl asistent pedagoga přidělen.

V posledních letech se o možnostech využití a náplni práce asistenta pedagoga stále více diskutuje. Co dělat proto, aby byl asistent pro pedagoga a třídu opravdu přínosný? Nenaruší jeho přítomnost klima třídy? Může dělat asistenta pedagoga každý? Se vzrůstajícím počtem asistentů vzrůstá počet otázek spojených s jejich uplatněním. Ráda bych na některé otázky našla při vypracovávání své diplomové práce odpovědi.

V teoretické části diplomové práce shromáždím poznatky k tématu práce z odborné literatury. Zmíním se o legislativním ukotvení pozice asistenta pedagoga a osobního asistenta v ČR, dále se budu zabývat náplní práce asistenta pedagoga, popíši etické a jiné problémy, které se k tomuto povolání váží. Hlavní pozornost budu věnovat doporučeným možnostem podpory žáků na počátku školní docházky a úloze asistenta pedagoga v rámci této podpory.

V empirické části se zaměřím na případovou studii jedné 1. třídy. Budu posuzovat naplnění stanovených cílů. Cíle se budou týkat začlenění asistenta pedagoga do prvního ročníku základní školy a průběžných změn spolupráce pedagoga a asistenta pedagoga v průběhu jednoho školního roku.

Cílem této diplomové práce je zjistit, jak probíhá a jak se mění spolupráce učitele a asistenta pedagoga a práce asistenta pedagoga v průběhu školního roku. K dosažení stanovených cílů použiji převážně metodu rozhovoru a terénních zápisků.

II. Teoretická část

1. Asistent pedagoga

Pojem asistent pedagoga je v dnešní době ve spojitosti s inkluzí velmi často skloňovaný. Asistent pedagoga je poměrně novou funkcí v rámci školství, která byla ustanovena v roce 2005¹. Jedná se o podpůrnou personální službu, kterou využívají zejména žáci se speciálními vzdělávacími potřebami. Jedinec pracující na pozici asistenta pedagoga je metodicky podřízen pedagogovi, ať už třídnímu učiteli, či vyučujícímu odborných předmětů². Je však považován za pedagogického pracovníka, tedy za pracovníka, který vykonává přímou vyučovací činnost, přímou výchovnou činnost, přímou speciálně pedagogickou činnost nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost, a to přímým působením na vzdělávaného³.

Asistent pedagoga poskytuje pedagogickou podporu pedagogovi za předpokladu, že jsou v rámci třídy vzdělávány děti se speciálními vzdělávacími potřebami či nadané děti. Jak je již psáno výše, jedná se o pedagogickou podporu, nejedná se o osobní asistenci. Pozice asistent pedagoga může být zřízena za předpokladu, že je ve třídě alespoň jeden žák se speciálními vzdělávacími potřebami. Jeden asistent pedagoga může poskytovat podporu maximálně čtyřem žákům⁴.

Ustavení funkce asistenta pedagoga podléhá souhlasu krajského úřadu (v případě obecních, krajských a soukromých škol), případně Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, přičemž žádost podává ředitel školy. Dále je k tomu, aby bylo místo asistenta pedagoga pro žáka či studenta na konkrétní škole zřízeno, nutné vyjádření registrovaného školského poradenského zařízení (pedagogicko-psychologické poradny, speciálně pedagogického centra)⁵.

V legislativě je stanoveno, že činnost asistenta pedagoga může vykonávat člověk, který je plně právně způsobilý, má odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost, je

---

¹ Valentová, I., Koutská, M., Langer, J. Asistent pedagoga. In: Sborník příspěvků z konference projektu Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR 2015, s. 9

² TEPLÁ, M., ŠMEJKALOVÁ, H. Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením, s. 10.

³ Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících

⁴ Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálně vzdělávacími potřebami a žáků nadaných

⁵ Metodické doporučení MŠMT – 7502/2015

bezúhonný a zdravotně způsobilý⁶. Odbornou kvalifikaci asistenta pedagoga Valentová, Koutská a Langer definují následovně: „*Jako základ profesní přípravy pro získání kvalifikace „asistenta pedagoga“ je navržen minimálně 122hodinový vzdělávací program společný pro asistenta pedagoga žáka se zdravotním postižením či znevýhodněním i sociálním znevýhodněním. Na něj navazují doplňkové moduly specificky zaměřené na rozvoj kompetencí asistentů pedagoga v té problematice, se kterou se aktuálně ve své praxi setkává – tedy oblast zdravotního postižení či znevýhodnění nebo sociálního znevýhodnění*“⁷. Valentová, Koutská a Langer dále vymezují oblasti a problematiku, ve které je třeba, aby se asistent pedagoga dále vzdělával:

- Zrakové postižení
- Sluchové postižení
- Mentální postižení
- Tělesné postižení
- Poruchy autistického spektra
- Duševní onemocnění
- Narušení komunikačních schopností
- Právní aspekty inkluzivního vzdělávání
- Klima třídy
- Komunikace s rodinou
- Prevence stigmatizace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Kromě kompetencí, které stanovuje legislativa, se od asistenta pedagoga očekávají i určité osobnostní charakteristiky. Tyto charakteristiky se samozřejmě budou odlišovat, pokud se bude jednat o asistenta pedagoga, který pracuje s žákem s autismem, s poruchou chování či s mentálně retardovaným žákem. Nyní se však budeme snažit popsat základní osobnostní předpoklady asistenta pedagoga⁸:

- skutečný zájem o problematiku speciálních vzdělávacích potřeb
- znalosti/vzdělání týkající se činnosti, kterou v rámci své práce vykonává

---

⁶ Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících

⁷ Valentová, I., Koutská, M., Langer, J. Asistent pedagoga. In: Sborník příspěvků z konference projektu Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR 2015, s. 19

⁸ Dostupné z: Asistent pedagoga.cz, citováno dne: 04. 03. 2017

- empatie, schopnost vidět svět dětskýma očima, porozumění dětským hodnotám, prioritám
- znalost rodinné dynamiky, zákonitostí rodiny
- umění komunikace s rodinou dětí, pedagogy, ostatními zaměstnanci školy
- schopnost práce pod vedením pedagoga
- trpělivost a zároveň razance a důslednost

1. 1. Historie profese asistenta pedagoga

Profese asistenta pedagoga je v českém vzdělávacím systému poměrně novodobou záležitostí. V minulosti nebylo běžné, aby se na procesu výuky podílelo více pedagogických pracovníků současně. Do roku 1997 bylo běžnou praxí, že se celé třídy současně věnoval pouze jeden pedagog, a to i v případě, že se jednalo o třídu s dítětem nebo dětmi, které byly sociálně, kulturně či zdravotně znevýhodněny. V takto nastaveném systému tedy neměl daný pedagog prostor na to, aby se znevýhodněným žákům dostatečně věnoval. Asistent pedagoga jako profese byla ustanovena v 90. letech 20. století, kdy se změnil pohled na systém českého školství a vzdělávání, které je žákům nabízeno. Po ustanovení této profese se nadále vyvíjela ve dvou liniích, kdy se asistenti pedagoga zabývali žáky se zdravotním znevýhodněním, nebo sociálním znevýhodněním⁹.

V roce 1997 byla legislativně ustanovena profese asistenta pedagoga pro žáky se zdravotním znevýhodněním vyhláškou č. 127/1997 Sb., o speciálních školách a speciálních mateřských školách. Tato vyhláška povolovala součinnost dvou pedagogických pracovníků v jedné třídě. Tímto byla zabezpečena větší speciálně pedagogická péče o žáky a také zvýšená jejich bezpečnost. Jako první působili jako asistenti pedagoga civilní pracovníci, kteří neměli žádné pedagogické či jiné speciální vzdělání ani kvalifikaci. Cílem asistenta pedagoga byla podpora integrovaného žáka se zdravotním postižením v základním vzdělávacím proudu – v běžných mateřských školách, základních školách, středních školách, ale také na školách, které byly zřízeny speciálně pro žáky se zdravotním postižením – speciálních mateřských a základních školách¹⁰.

⁹ Dostupné z: Asistent pedagoga.cz, citováno dne: 04. 03. 2017

¹⁰ Němec, Z., Šimáčková-Laurenčíková, K., Hájková, V. Asistent pedagoga v inkluzivní škole, s. 67

Jako asistenti pedagoga nejprve působili jedinci, kteří se zaměřovali na podporu sociálně znevýhodněných žáků, a to konkrétně romských dětí. Uzákoněna byla tato pozice s názvem romský pedagogický asistent nebo romský asistent, taktéž v roce 1997 v rámci Statusu pokusného ověřování přípravných tříd a o rok později prostřednictvím Informace o zřízení funkce romského asistenta základní a zvláštní škole¹¹. Následně tato pozice byla rozšířena z původního zaměření na romskou etnicitu v letech 2000 a 2001, přičemž byl změněn i užívaný název této pozice – vychovatel a asistent pedagoga. K etnicitě žáků je tato pozice i nadále odkázána, a to tím, že vychovatel a asistent pedagoga musí znát prostředí, ze kterého žáci pocházejí¹².

„Díky požadavkům Evropské agentury pro speciální vzdělávání, kde je Česká republika zastoupena od 1. 5. 2004 a díky zkušenostem ze zahraničí (Dánsko, Velká Británie, Německo, Rakousko, Nizozemí, atd.), zajistila Česká republika podmínky pro integrované a inkluzivní vzdělávání. K tomu také velmi přispěla nová školská legislativa, která nabyla účinnosti 1. 1. 2005, kde, je důležitou podmínkou zajištění potřebných a nezbytných personálních služeb, které jsou posíleny o profesi asistenta pedagoga.“¹³

Dnes je již ustanovená jednotná pozice asistenta pedagoga, nerozděluje se tedy asistent pedagoga pro zdravotně a sociálně znevýhodněné žáky. Toto sjednocení bylo v české legislativě uzákoněno v letech 2004 a 2005¹⁴. Asistent pedagoga je profese, která je zřízena pro děti, žáky a studenty se speciálními vzdělávacími potřebami. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním vyšším odborném a jiném vzdělávání definuje jako žáky se speciálně vzdělávacími potřebami jedince se zdravotním a sociálním znevýhodněním. Tento zákon také stanovuje, že pokud je ve třídě dítě se speciálními vzdělávacími potřebami, může ředitel mateřské, základní, speciální, střední a vyšší odborné školy, zřídit funkci asistenta pedagoga, který se věnuje zvýšenou pozornost právě žákům znevýhodněným¹⁵. Podmínky pro vykonávání práce asistenta pedagoga jsou dle zákona č. 563/2004 Sb. definována následovně:

---

¹¹ MŠMT. Informace o zřízení funkce romského asistenta na základní a zvláštní škole. In: MŠMT. Věstník Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky.

¹² MŠMT. Metodický pokyn MŠMT ke zřizování přípravných tříd pro děti se sociálním znevýhodněním a k ustanovení funkce vychovatele – asistenta učitele. In MŠMT: Věstník Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky.

¹³ Teplá, M. Šmejkalová, H. Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením, s. 5

¹⁴ Němec, Z., Šimáčková-Laurenčíková, K., Hájková, V. Asistent pedagoga v inkluzivní škole, s. 69

¹⁵ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním vyšším odborném a jiném vzdělávání

- „a) je plně způsobilý k právnickým úkonům,
- b) má odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonává,
- c) je bezúhonný,
- d) je zdravotně způsobilý,
- e) prokázal znalost českého jazyka, není-li jinak stanoveno.“¹⁶

Dnes můžeme nalézt tuto legislativní úpravu pozice asistenta pedagoga:

„(1) Asistent pedagoga poskytuje podporu jinému pedagogickému pracovníkovi při vzdělávání žáka či žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v rozsahu podpůrného opatření nebo podle § 18 odst. 1. Asistent pedagoga pomáhá jinému pedagogickému pracovníkovi při organizaci a realizaci vzdělávání, podporuje samostatnost a aktivní zapojení žáka do všech činností uskutečňovaných ve škole v rámci vzdělávání, včetně poskytování školských služeb.

(2) Asistent pedagoga pracuje podle potřeby se žákem nebo s ostatními žáky třídy, oddělení nebo studijní skupiny podle pokynů jiného pedagogického pracovníka a ve spolupráci s ním.

(3) Hlavními činnostmi asistenta pedagoga jsou

- a) pomoc při výchovné a vzdělávací činnosti a pomoc při komunikaci se žáky, zákonnými zástupci žáků a s komunitou, ze které žák pochází,
- b) pomoc žákům v adaptaci na školní prostředí,
- c) pomoc žákům při výuce a při přípravě na výuku; žák je přitom veden k nejvyšší možné míře samostatnosti,
- d) nezbytná pomoc žákům při sebeobsluze a pohybu během vyučování a při akcích pořádaných školou mimo místo, kde škola v souladu se zápisem do školského rejstříku uskutečňuje vzdělávání nebo školské služby,
- e) další činnosti uvedené v jiném právním předpise¹⁾.

(4) Není-li dále stanoveno jinak, může asistent pedagoga poskytovat podporu při vzdělávání žákovi nebo více žákům současně, nejvýše však 4 žákům ve třídě, oddělení nebo studijní skupině, a to s ohledem na povahu speciálních vzdělávacích potřeb těchto žáků; v případě škol, tříd, oddělení nebo studijních skupin zřízených podle § 16 odst. 9 zákona nebo jedná-li se o asistenta pedagoga podle § 18 odst. 1, může být počet žáků připadajících na asistenta pedagoga vyšší.¹⁷“

---

¹⁶ Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, § 3

¹⁷ Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, § 5

1. 2 Kvalifikační předpoklady pro výkon asistenta pedagoga

Pokud chce jedinec vykonávat práci asistenta pedagoga, měl by vědět, že tato pozice podléhá speciální kvalifikaci či vzdělání: „(1) Asistent pedagoga, který vykonává přímou pedagogickou činnost ve třídě, ve které se vzdělávají děti nebo žáci se speciálními vzdělávacími potřebami:

a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd,

b) vysokoškolským vzděláním získaným studiem jiného akreditovaného studijního programu než podle písmene a) a

1. vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku,
2. studiem pedagogiky, nebo
3. absolvováním vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga uskutečňovaného vysokou školou nebo zařízením pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (dále jen „studium pro asistenty pedagoga“),

c) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením,

d) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením jiného akreditovaného vzdělávacího programu než podle písmene c) a

1. vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku,
2. studiem pedagogiky, nebo
3. studiem pro asistenty pedagoga,

e) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením, nebo

f) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením jiného vzdělávacího programu středního vzdělávání než podle písmene e) a

1. vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku,
2. studiem pedagogiky, nebo
3. studiem pro asistenty pedagoga.

(2) Asistent pedagoga, který vykonává přímou pedagogickou činnost spočívající v pomocných výchovných pracích ve škole, ve školském zařízení pro zájmové vzdělávání, ve školském výchovném a ubytovacím zařízení, ve školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, nebo ve školském zařízení pro preventivně výchovnou péči, získává odbornou kvalifikaci

- a) vzděláním podle odstavce 1,
- b) středním vzděláním s výučním listem získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání a studiem pedagogiky,
- c) středním vzděláním získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu asistentů pedagoga,
- d) středním vzděláním získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání a
  1. studiem pedagogiky, nebo
  2. studiem pro asistenty pedagoga, nebo
- e) základním vzděláním a studiem pro asistenty pedagoga.^{18c}

1. 3 Spolupráce asistenta pedagoga s učitelem

V rámci třídy spolupracuje asistent pedagoga s pedagogickým sborem. Pedagogové zajišťují také jeho metodické vedení a podporu jeho odborné pedagogické činnosti. Metodická podpora se vztahuje k povinnostem, které souvisejí s daným dítětem nebo dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami, k jeho či jejich zákonným zástupcům, ale také k týmu pedagogických a jiných pracovníků, se kterými asistent pedagoga spolupracuje. V první řadě se musí pedagog s asistentem pedagoga domluvit na praktických věcech jako je organizace školního roku a organizace vzdělávání ve škole. Asistent pedagoga se musí seznámit s rámcovými vzdělávacími programy, ale také s osnovami jednotlivých předmětů a metodami, co daný pedagog využívá. Ve druhé řadě se musí seznámit také s danými žáky se speciálními vzdělávacími potřebami – s jejich individuálními možnostmi, schopnostmi a limity. Asistent pedagoga se také seznamuje s jejich individuálními vzdělávacími plány, a pokud se jedná o druhý ročník a výše, seznamuje se také s úspěšnou a neúspěšnou formou spolupráce s rodinami dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Asistent pedagoga se následně seznamuje se žáky třídy, ve které bude působit a také se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Se třídou se asistent pedagoga seznamuje kolektivně, většinou jej třídě představuje třídní učitel, ředitel školy či zástupce ředitele. Se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami se asistent pedagoga seznamuje individuálně¹⁹.

V praxi je velmi důležitý vztah mezi pedagogem a asistentem pedagoga, na kterém stojí kvalita jejich spolupráce. Tato spolupráce musí být zejména dobrovolná. Není tedy

¹⁸ Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, § 20

¹⁹ Teplá, M. Šmejkalová, H. Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením, s. 5

vhodné, aby do spolupráce byli nuceni ze strany vedení školy. Mezi pedagogem a asistentem pedagoga by měly panovat rovné vztahy a také důvěra. Společně by měli usilovat o stejný cíl, ale zároveň by si měli uchovat rozdílnou individualitu, prostřednictvím které podporují žáky. Jejich spolupráce by měla neustále podléhat vývoji a rozvoji²⁰.

Mezi pedagogy existují různé postoje k pozici asistenta pedagoga v jejich třídě. Někteří asistenta pedagoga vnímají jako cennou podporu, jiní však mají obavy z dělby moci mezi dvě dospělé osoby²¹. Moc pedagoga vystupuje z moci dané instituce, jejíž je pedagog reprezentantem, ale také z individuální moci pedagoga, která vystupuje z jeho osobnosti a osobnostních charakteristik. Jinými slovy se jedná o sociální a individuální moc pedagoga. Pokud se tedy asistent pedagoga chce podílet na moci, znamená to, že se musí společně s pedagogem podílet na přípravě výuky²².

Webster ve svém výzkumu uvádí, že 75 % britských učitelů, kteří spolupracují během výuky s asistenty pedagoga, nemají během pracovní doby vyhrazený čas na společné setkání, při kterém by se spolupodíleli na přípravách, věnovali se zpětné vazbě nebo jiným komentářům ke společné práci. Zároveň však 70 % asistentů pedagoga se společně připravě na vyučování s pedagogem věnuje po pracovní době, tedy ve svém volném čase. V tomto čase se věnují také zpětné vazbě²³. Na tomto příkladu lze vidět, že práce navíc přispívá dobrým vztahům a lepší spolupráci mezi pedagogy a asistenty pedagoga.

Společné plánování výuky mezi pedagogem a asistentem pedagoga je velmi důležité, ale je časově náročné. Velmi důležité je, aby oba pedagogičtí činitelé sdíleli pohled na metodiku výuky, úkoly i organizaci vyučovacích hodin. Pokud tyto aspekty skombinují také s možnostmi jednotlivých žáků ve třídě, bude se jim spolupracovat lépe a výuka bude dosahovat vyšších kvalit. Pokud pedagog do těchto činností asistenta pedagoga nezapojí, odrazí se to na spolupráci asistenta pedagoga se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami – práce bude méně efektivní, nebude moci výrazněji ovlivnit prospěch a činnost daného žáka. Tím by nebyl využit celý potenciál pozice asistenta pedagoga²⁴.

---

²⁰ Dostupné z: Inkluzivniskola.cz, citováno dne: 05. 03. 2017

²¹ Giangreco, M. F., Doyle, M. B. Teacher assistants in inclusive schools. In L. Florian, *The SAGE handbook of special education*, s. 54

²² Kašćák, O. *Moc školy. O formativnej síle organizácie*, s. 97

²³ Webster, R., Blatchford, P., Basset, P., Brown, P., Martin, C., Russel, A. Double standards and first principles: framing teaching assistant support for pupils with special education needs, s. 83

²⁴ Dostupné z: Inkluzivniskola.cz, citováno dne: 05. 03. 2017

Práci asistenta v základu dělíme na dvě role – asistent pedagoga může pracovat s celou třídou nebo s rozdělením žáků v malých skupinách.

1. 4 Práce s celou třídou

Práce s celou třídou je ve většině škol běžným způsobem výuky, neboť stále převládá frontální způsob vyučování, tedy způsob, kdy učitel přednáší před tabulí a žáci poslouchají v lavicích. Tento způsob práce však nemusí vyhovovat žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. V takovém případě může pomoci právě asistent pedagoga. Mnohdy se můžeme setkat s tím, že asistent pedagoga „pouze“ sedí u daného žáka a alternativním způsobem mu vysvětluje to, co vysvětluje pedagog zbytku třídy, případně mu pomáhá s úkoly, které jsou zadány plošně všem žákům. Tento způsob výuky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami však není příliš efektivní. Může to působit až rušivým dojmem jak pro žáky, tak pro samotného učitele. Inkluzivnívzdělávání.cz proto navrhuje následující formy práce asistenta pedagoga²⁵:

- 1) Jeden učí, druhý podporuje – Pedagog učí celou třídu, zadává jí úkoly a asistent pedagoga pomáhá cílové skupině – alternativním způsobem žákům vysvětluje požadavky pedagoga či přednášenou látku. To však podléhá předchozí přípravě, kdy se pedagog s asistentem pedagoga musí domluvit na probírané látce a konkrétních cvičeních, které asistent pedagoga před hodinou upravuje pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (např. ne tak dlouhé pracovní listy apod).
- 2) Jeden učí, druhý pozoruje – Učitel učí a asistent pedagoga cíleně pozoruje žáky. Soustředí se na jejich specifické potřeby na základě, kterých lze dále plánovat konkrétní postupy ve výuce. Důležité je, aby pozorování bylo opravdu cílené a záměrné. Nemělo by se jednat pouze o náhodnou kontrolu.
- 3) Jeden učí, druhý „se nechává unášet“ (drift) – Pedagog učí a asistent pedagoga chodí po třídě a vyhledává žáky, kterým je třeba pomoci, monitoruje jejich chování. Tento způsob spolupráce je velmi používaný, nejméně náročný na společnou přípravu, ale také nejméně efektivní. Někdy se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami nepodaří do výuky bez předchozí přípravy do výuky zapojit tak, jak by bylo třeba.

---

²⁵ Dostupné z: Inkluzivnískola.cz, citováno dne: 06. 05. 2013

- 4) Oba učí – Tato forma spolupráce klade nejvyšší nároky na předchozí plánování a na sdílené učební styly. Je velmi důležité, aby do sebe vše zapadalo. Pokud se to však podaří, jedná se o nejefektivnější způsob výuky. Tato forma je význačná tzv. výukovou konverzací, tedy konverzací pedagoga a asistenta pedagoga jako výukovou metodou. Jeden z obou pedagogických pracovníků vysvětluje, zadává úkoly, druhý může dovysvětlovat, demonstrovat či zpřesňovat a nezáleží na tom, jakou roli plní pedagog a jakou asistent pedagoga. Tato forma však není vhodná pro jakoukoliv vyučovací hodinu. Její využití je vhodné aplikovat v případech, kdy je třeba žákům zprostředkovat nějaký experiment nebo ve výuce cizích jazyků, kdy např. pedagog a asistent pedagoga předvádějí scénky, při kterých mezi sebou komunikují.

1. 5 Práce v menších skupinách

Spolupráci pedagoga a asistenta pedagoga lze využít v rámci práce v menších skupinách. Většina dětí má práci ve skupině ráda, neboť se jim může pedagog více věnovat. Zároveň se žáci mohou ve skupině více projevovat, mají více příležitostí mluvit, reagovat a spolupracovat. I v rámci práce se skupinami můžeme rozdělit několik typů práce²⁶:

- 1) Úkoly do skupin – V rámci skupiny je zadán úkol. Každá skupina může mít stejný nebo odlišný úkol. Tento typ aktivity lze využít v případech, kdy je žádoucí komunikace, neboť můžeme z pozice pedagogického pracovníka žádat každou skupinu, aby sdělila výsledky své práce. Přítomnost dvou pedagogických pracovníků usnadňuje zadávání i kontrolu práce. Ve chvíli, kdy všechny skupinky pracují, lze pozorovat práci konkrétních dětí a věnovat jim individuální podporu.
- 2) Výuka na stanovištích – Tento způsob práce se uplatňuje v případech, že je výuka rozdělena na dvě až tři části (po jednotlivých stanovištích). Pedagog i asistent pedagoga vyučuje „svou“ látku na jednom stanovišti. Pokud je zřízeno i třetí stanoviště, je zde většinou připravena samostatná práce. Žáci postupně putují po zvládnutém jednom stanovišti na druhé a následně i na třetí.
- 3) Paralelní výuka – Opět jsou aktivně zapojeni oba pedagogičtí pracovníci. Oba se věnují jedné skupině, přičemž vyučují tu samou látku. Díky tomu, že na každého pracovníka spadá menší počet žáků, je možné se jim více věnovat a kontrolovat jejich

---

²⁶ Dostupné z: Inkluzivníškola.cz, citováno dne: 12. 09. 2016

práci. Je také více prostoru pro odpovědi na otázky. Rozdělení žáků může být náhodné, nebo také nenáhodné, tedy strategické či účelové. Tato metoda se využívá v případech, kdy je žádoucí snížit počet žáků na jednoho pracovníka, tedy v případě, že žáky čeká náročná látka nebo v případě, kdy má být práce založena na diskuzi.

- 4) Alternativní výuka (náprava, procvičování/rozšířená výuka) – Jedná se o metodu podobnou paralelní výuce. Rozdílem je, že se na každém stanovišti jedná o tutéž látku, avšak s jinou intenzitou. Zatímco jedna skupina může opakovat a žádat opětovné vysvětlení základů, druhá skupina může pracovat na rozšiřujících tématech. Tuto metodu lze využít v případě, že se schopnosti jednotlivých žáků ve třídě velmi odlišují, a to po celou hodinu, nebo jen na začátku či konci hodiny.

1. 6 Asistent pedagoga v kontextu inkluzivního vzdělávání

Inkluzivní vzdělávání předpokládá začlenění všech dětí do běžných škol. Podstatou je změna pohledu ze selhání dítěte na selhávání vzdělávacího systému, tzn. při neúspěchu dítěte nehledáme příčinu v tomto jedinci, nýbrž snažíme se nalézt bariéry systému. Inkluzivní vzdělávání vychází z přesvědčení, že v běžných školách by měly být vzdělávány děti bez ohledu na jejich fyzické, intelektuální, emocionální, sociální, jazykové či jiné nedostatky²⁷. Ve velmi zjednodušené podobě lze říci, inkluze je na rozdíl od integrace založena na přizpůsobení edukačního prostředí žákům²⁸. Jednou z možností, jak toto prostředí žákům přizpůsobit, je funkce asistent pedagoga.

Asistent pedagoga může být přidělen k žákům se specifickými vzdělávacími potřebami, aby sloužil jako podpora v jejich vzdělávacím procesu.

2. Žák se speciálními vzdělávacími potřebami

Žáky se speciálními vzdělávacími potřebami dělíme do čtyř skupin – zdravotně postižené, zdravotně znevýhodněné, sociálně znevýhodněné, nadané²⁹.

Mezi zdravotně postižené žáky řadíme jedince, kteří se potýkají se smyslovým, tělesným nebo mentálním postižením, s vadou řeči nebo s poruchou autistického spektra. U

---

²⁷ Průcha, J. Pedagogický slovník, s. 104

²⁸ Votavová, R. Rozdílný význam pojmů integrace a inkluze. (online) (cit. dne 05. 03. 2017)

²⁹ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání

smyslově postižených dětí se můžeme setkat také s přidruženými problémy, mezi které patří např. problémy v komunikaci, v sociální oblasti u sluchově postižených. Tělesně postižení žáci se mohou zase jevit jako mentálně postižení, pokud jsou vychováni v prostředí s nedostatečnou stimulací. Žáci s poruchou autistického spektra mají problémy v emoční a sociální oblasti³⁰. Do skupiny zdravotního znevýhodnění řadíme takové žáky, kteří se potýkají s dlouhodobým až chronickým onemocněním (např. cukrovka, nádorová onemocnění, poruchy příjmu potravy), dále žáky se specifickými poruchami učení (např. dyslexie, dysortografie) a ADHD.³¹ Sociálně znevýhodnění žáci se vyznačují nízkým sociálně kulturním statutem či neovládající většinový jazyk³².

V zákoně je vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami upraveno následovně:

„Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením.

(2) Podpůrná opatření spočívají v

a) poradenské pomoci školy a školského poradenského zařízení,

b) úpravě organizace, obsahu, hodnocení, forem a metod vzdělávání a školských služeb, včetně zabezpečení výuky předmětů speciálně pedagogické péče a včetně prodloužení délky středního nebo vyššího odborného vzdělávání až o dva roky,

c) úpravě podmínek přijímání ke vzdělávání a ukončování vzdělávání,

---

³⁰ Lechta, V. Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole, s. 202.

³¹ Lechta, V. Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole, s. 350

³² HAVEL, Jirí a Hana FILOVÁ. Inkluzivní vzdělávání v primární škole: Inclusive education in primary school, s. 67.

d) použití kompenzačních pomůcek, speciálních učebnic a speciálních učebních pomůcek, využívání komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob, Braillova písma a podpůrných nebo náhradních komunikačních systémů,

e) úpravě očekávaných výstupů vzdělávání v mezích stanovených rámcovými vzdělávacími programy a akreditovanými vzdělávacími programy,

f) vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu,

g) využití asistenta pedagoga,

h) využití dalšího pedagogického pracovníka, tlumočnicka českého znakového jazyka, přepisovatele pro neslyšící nebo možnosti působení osob poskytujících dítěti, žákovi nebo studentovi po dobu jeho pobytu ve škole nebo školském zařízení podporu podle zvláštních právních předpisů, nebo

i) poskytování vzdělávání nebo školských služeb v prostorách stavebně nebo technicky upravených.³³

2. 1 Individuální vzdělávací plán

Pozice asistenta pedagoga může být spojena s individuálním vzdělávacím plánem. Ten je popsán ve vyhlášce č. 73, o vzdělávání dětí, žáků a studentů se specifickými vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných a ve vyhlášce č. 13, o středním vzdělávání a vzdělávání na konzervatoři.

„Individuální vzdělávací plán vychází ze školního vzdělávacího programu příslušné školy, závěrů speciálně pedagogického vyšetření a psychologického vyšetření školským poradenským zařízením, popřípadě doporučení registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost nebo odborného lékaře nebo dalšího odborníka z oblasti neurologie a psychiatrie, a vyjádření zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka. Je závazným dokumentem pro zajištění speciálních vzdělávacích potřeb žáka.“³⁴

---

³³ Zákon č. 561/2004 Sb, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.

³⁴ Talandová, M., Lužná, H. Jak napsat individuální vzdělávací plán, s. 2.

Individuální vzdělávací plán musí obsahovat:

- 1) Údaje o žákovi jako je jméno, třída a datum narození.
- 2) Nezbytné jsou závěry vyšetření, kterým žák prošel – speciálně pedagogické, psychologické, lékařské, údaje z pedagogické diagnostiky.
- 3) Doporučení a forma pro vzdělávání – např. individuální integrace v běžné třídě.
- 4) Instituce, se kterými škola v souvislosti s daným žákem spolupracuje.
- 5) Cíle speciálního vzdělávání – doporučené pedagogické metody, co by měl žák zvládnout v jednotlivých předmětech v každém předmětu.
- 6) Obsah, rozsah a průběh individuální péče, možnost reedukace, kompenzace poruchy.
- 7) Všechny další pracovníky, kteří nadále se žákem spolupracují – asistent pedagoga, osobní asistent, školní psycholog, metodik prevence, logoped, ambulantní náprava v pedagogicko-psychologické poradně, atd.
- 8) Seznam všech specifických, kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek – např. speciální didaktické materiály, počítačové programy, atd.
- 9) Pokud je potřeba, tak případný snížený počet žáků ve třídě.
- 10) Předpokládaná potřeba navýšení finančních prostředků.
- 11) Způsob hodnocení žáka v rámci individuálního vzdělávacího plánu.
- 12) Konkrétní popis spolupráce s rodiči či zákonnými zástupci žáka – např. vypracovávání domácích úkolů, zajištění reedukace, úzký kontakt se školou.
- 13) Doporučení pro rodiče, termíny setkávání s rodiči³⁵.

Individuální vzdělávací plán je vypracován nejpozději měsíc po nástupu daného žáka do školy nebo po zjištění jeho speciálních potřeb. Během školního roku může být upravován dle aktuálního stavu žáka. Pro platnost individuálního vzdělávacího plánu je zapotřebí podpis ředitele školy a zákonného zástupce žáka, případně samotného žáka, pokud se jedná o zletilého jedince. Dvakrát do roka školské poradenské zařízení kontroluje dodržování individuálního vzdělávacího plánu. V případě jakýchkoliv nesrovnalostí kontaktuje ředitele školy³⁶.

---

³⁵ Talandová, M., Lužná, H. Jak napsat individuální vzdělávací plán, s. 2 – 3.

³⁶ Michalík, J. Školská integrace dětí s postižením, s. 23.

3. Vztahy asistenta pedagoga s ostatními členy výukového procesu

Na základě legislativních změn, které proběhly v letech 2004 a 2005 po inspiraci u ostatních evropských zemí, se asistent pedagoga stal rovnocenným pedagogickým pracovníkem. Základním cílem asistenta pedagoga je umožnit znevýhodněným žákům integraci v klasickém vzdělávacím proudu – tedy v klasických mateřských, základních i středních školách bez nutnosti navštěvovat speciální zařízení³⁷. Asistent pedagoga se tak dostává do široké sítě vztahů, která vyplývá z jeho působnosti:

- Pomoc konkrétním žákům při začleňování se do kolektivu,
- pomoc konkrétním žákům přizpůsobit se požadavkům a nárokům školy,
- pomoc žákům při zprostředkování učební látky,
- pomoc pedagogům při vzdělávací činnosti,
- pomoc při komunikaci mezi žáky a pedagogy,
- pomoc při spolupráci se zákonnými zástupci žáků³⁸.

3. 1 Vztahy asistenta pedagoga se žáky

V praxi nejvíce asistent pedagoga spolupracuje se samotnými žáky. Tato funkce je ustanovena z toho důvodu, aby mohla být naplněna podstata inkluze a integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami³⁹. Úspěšná inkluze těchto žáků může proběhnout pouze za předpokladu, že dotyčný žák má k dispozici svého asistenta pedagoga. Pozice asistenta pedagoga je zřízena proto, aby umožnila žákovi přizpůsobovat se podmínkám, které ve škole panují, ať už se jedná o výukový proces, nebo o pozici v kolektivu. Žák se speciálními vzdělávacími potřebami se v životě ocitá v jiných situacích než většina běžných žáků⁴⁰. Asistent pedagoga mu pomáhá překonávat různé překážky, stává se tak pro žáka oporou.

---

³⁷ Teplá, M., Šmejkalová, H. Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením, s. 3.

³⁸ Teplá, M., Šmejkalová, H. Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením, s. 10.

³⁹ Morávková, L. a kol. Mají na to! Jak podpořit sociálně znevýhodněné děti na základních školách, s. 127.

⁴⁰ Kolektiv autorů. Asistent pedagoga. Analýza personálních, legislativních, statistických a procedurálních aspektů, s. 27.

Vztah žáka a asistenta pedagoga je pak ovlivněn tím, že se vlastně jedná o podpůrnou službu, která je žákovi nabízena a která může zlepšit jeho studijní výsledky, postavení v kolektivu a jiné kvality soukromého života. Vůči žákovi je asistent pedagoga zodpovědný za následující činnosti⁴¹:

- plnění a dodržování individuálního vzdělávacího plánu – případné problémy potom konzultuje se žakovými rodiči, pedagogy, vedením školy či školským poradenským zařízením,
- práce se žákem dle pokynů pedagoga – dohled nad žákem, vysvětlení učiva a pracovních postupů, poskytnutí podpory žákovi,
- kontrola připravenosti žáka – učebnice, sešity, pomůcky,
- pomoc se zapojením žáka do kolektivu, pomoc při konfliktním chování vůči ostatním žákům,
- chystání kompenzačních či didaktických pomůcek,
- příprava pracovních listů, které jsou připravovány speciálně pro dané žáky,
- komunikace se zákonnými zástupci žáka (např. prostřednictvím notýsku).

3. 2 Vztahy asistenta pedagoga a pedagogů

Je zapotřebí, aby mezi pedagogem a asistentem pedagoga panovala klidná a podpůrná atmosféra, která je předpokladem kvalitní výuky. Někdy se však může stát, že asistent pedagoga a pedagog si lidsky neseďnou. Nebo se pedagog dostane do situace, kdy je pozice asistenta pedagoga zřízena nově a neumí s ní zacházet. Všechny tyto okolnosti musí ustoupit stranou a musí být zachována vůči žákům profesionalita. Je třeba si uvědomit, že společně tvoří jeden tým, který je vytvořen pro znevýhodněného žáka. Podmínkou úspěšné integrace je najít si společnou cestu k žákovi⁴².

Vztah mezi asistentem pedagoga a pedagogem je specifický tím, že asistent pedagoga dohlíží a pomáhá žákovi s úkoly, které požaduje právě pedagog. Asistent pedagoga pak informuje pedagoga o úspěšnosti a efektivitě žáka. Velmi důležitá se tak v tomto vztahu stává zpětná vazba. Podstatná je také spolupráce na vytyčení cílů, poněvadž asistent pedagoga zná

---

⁴¹ Kolektiv autorů. Asistent pedagoga. Analýza personálních, legislativních, statistických a procedurálních aspektů, s. 32

⁴² Kolektiv autorů. Asistent pedagoga. Analýza personálních, legislativních, statistických a procedurálních aspektů, s. 44.

žáka a ví, jak pracuje, pedagog zase stanovuje konkrétní úkoly⁴³. Asistent pedagoga má možnost se znevýhodněným žákům věnovat individuálně. Pedagog tuto možnost nemá a musí se věnovat všem žákům ve školní třídě. Asistent pedagoga se může aktivně podílet na celkové výuce, avšak plně zodpovědný za výuku je pedagog⁴⁴.

3. 3 Vztahy asistenta pedagoga se školskými poradenskými zařízeními

Asistent pedagoga spolupracuje také se školskými poradenskými zařízeními, konkrétně s pedagogicko-psychologickými poradnami a speciálně pedagogickými centry. Tato školská zařízení se starají o metodickou podporu pedagogických pracovníků, tedy i asistentů pedagoga, mezi jejichž kompetence spadá také podpora a podpůrná opatření ve vzdělávání žáků. Školská poradenská zařízení zajišťují také metodickou podporu u závažnějších znevýhodnění, jako je např. i autismus⁴⁵.

3. 4 Vztahy asistenta pedagoga a zákonných zástupců

Je velmi důležité, aby zákonní zástupci žáka se speciálními vzdělávacími potřebami komunikovali se školou. Kvalitní komunikace je jedním ze základů úspěšné integrace. Bohužel se stává, že právě rodiče v tomto procesu bývají příliš pasivní a aktivně nepřístupují ani ke vzdělávání svých dětí. Velmi často to však bývají oni, kteří se v rámci vzdělávacího procesu dožadují asistence pro své dítě⁴⁶. Jak již bylo popsáno výše, k úkolům asistenta pedagoga patří komunikace s rodiči žáka. Tato komunikace může probíhat osobně nebo přes pedagoga. Ať už je zvolena jakákoliv forma, komunikace mezi těmito dvěma aktéry je velmi důležitá, neboť asistent pedagoga předává informace o prospěchu, ale také doporučení na domácí přípravu⁴⁷. To, že asistent pedagoga tyto informace rodině předává, by mělo vést ke kvalitnější domácí přípravě. Neboť asistent pedagoga je ten, kdo je v rámci vzdělávacího procesu se žákem v nejužším kontaktu, a proto ví, jaké jsou jeho silné a slabé stránky.

---

⁴³ Kolektiv autorů. Asistent pedagoga. Analýza personálních, legislativních, statistických a procedurálních aspektů, s. 31.

⁴⁴ Morávková, L. a kol. Mají na to! Jak podpořit sociálně znevýhodněné děti na základních školách, s. 115. ⁴⁴ Kolektiv autorů. Asistent pedagoga. Analýza personálních, legislativních, statistických a procedurálních aspektů, s. 31.

⁴⁵ Vyhláška č. 197/2016 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

⁴⁶ Morávková, L. a kol. Mají na to! Jak podpořit sociálně znevýhodněné děti na základních školách, s. 88.

⁴⁷ Morávková, L. a kol. Mají na to! Jak podpořit sociálně znevýhodněné děti na základních školách, s. 89.

Mezi školou a zákonnými zástupci žáka mohou vznikat problémy, a to z různých důvodů, ať to je nezáměr zákonných zástupců, nebo naopak nenaplnění očekávání zákonných zástupců. Pokud se problémy nepodaří vyřešit v rámci zákonných zástupců, pedagoga a asistenta pedagoga, mohou být do této problematiky přizváni další aktéři, jako je vedení školy nebo školské poradenské zařízení⁴⁸.

4. Činitelé inkluzivního vzdělávání v kontextu spolupráce s asistentem pedagoga

V dnešní době je běžnou praxí, že jsou vzděláváni žáci se speciálními vzdělávacími potřebami v rámci jedné školy a jedné školní třídy zároveň s běžnými žáky. Škola v takovém případě musí upravit vzdělávací podmínky, aby k inkluzivnímu vzdělávání mohlo docházet. V normálním případě na sebe v procesu výuky interagují činitelé jako je žák, učitel a učivo. Inkluzivní vzdělávání v sobě zahrnuje však mnohem více subjektů, na které je třeba brát ohled. Původní činitelé jsou tak nahrazeni následujícími subjekty⁴⁹:

Žák → žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, ostatní žáci

Učitel → pedagog, speciální pedagog, asistent pedagoga, vedení školy, výchovný poradce, metodik prevence

Učivo → učivo žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, učivo ostatních žáků

Inkluzivní vzdělávání s sebou nese úpravu vzdělávacích podmínek na dané škole. Aby bylo možné vůbec žáky se speciálními vzdělávacími potřebami vzdělávat na běžných školách, musí být vytvořené vhodné podmínky nejen pro pedagogy, ale musí dojít také k úpravě vnějších činitelů – např. financování, spolupráce s ostatními orgány⁵⁰. Inkluze si žádá také zavádění nových funkcí ve školství nebo úpravu (rozšíření) kompetencí již zavedených

---

⁴⁸ Kolektiv autorů. Asistent pedagoga. Analýza personálních, legislativních, statistických a procedurálních aspektů, s. 45.

⁴⁹ Lechta, V. Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole, s. 27.

⁵⁰ Bazalová, B. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v zemích Evropské unie a dalších vybraných zemích, s. 15.

pracovních pozic. Následující kapitola přiblíží roli jednotlivých pracovníků, kteří se podílejí na inkluzivním vzdělávání⁵¹.

4. 1 Třídní učitel

- Třídní učitel hraje v inkluzivním vzdělávání zejména na prvním stupni základní školy velmi významnou roli. Právě na prvním stupni základní školy je třídní učitel člověkem, který je v rámci školy s dětmi v každodenním úzkém kontaktu. Má tak možnost velmi dobře poznat jednotlivé žáky, což zahrnuje také rozpoznání jejich potřeb. Jeho úlohou je také vytvářet bezpečné a přátelské prostředí ve třídě, což může být pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami stěžejní. Třídní učitel v rámci své působnosti podává návrhy na další speciální vyšetření ve školských poradenských zařízeních. Postřehy třídního učitele mohou hrát velmi významnou roli při konzultaci s ostatními pedagogy nebo i se speciálním pedagogem či výchovným poradcem. Mezi jeho nezbytnou výbavu by měly patřit vynikající komunikační dovednosti, protože je to právě on, který komunikuje se zákonnými zástupci žáků a také s ostatními pedagogickými a poradenskými pracovníky. Kromě komunikace by měl vynikat v diagnostických, organizačních, poradenských a konzultačních dovednostech. V rámci inkluzivního vzdělávání by měl také umět spolupracovat s asistentem pedagoga⁵². Ve své podstatě se stává nadřízeným asistenta pedagoga, měl by tak umět efektivně vést a znát metodiku. Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, kvalitní spolupráce mezi pedagogem a asistentem pedagoga je základní podmínkou efektivního inkluzivního vzdělávání.
- Pozitivní postoj obou činitelů výukového procesu k inkluzi žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
- Pedagog vnímá asistenta pedagoga jako důležitého činitele při inkluzivním vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.
- Kompetence asistenta pedagoga se konzultují mezi vedením školy, učitelem a asistentem pedagoga.
- Pravidelné konzultace a plánování výuky každý týden.

---

⁵¹ Kromě asistenta pedagoga (tato funkce byla popsána v předchozích kapitolách) se jedná o vedení školy, třídního učitele, speciálního pedagoga, výchovného poradce, metodika prevence.

⁵² Opekalová, O. Kapitoly z výchovného poradenství, s. 32.

- Profesionální, ale také partnerský vztah mezi oběma činiteli inkluzivního vzdělávacího procesu.
- Potlačení prvotních obav a nejistoty učitelů z přítomnosti další dospělé osoby při výuce.
- Další vzdělávání pedagoga v oblasti speciálních vzdělávacích potřeb žáků.
- Správná míra zapojení asistenta pedagoga do výuky a celkového dění ve třídě.
- Podílení se asistenta pedagoga na hodnocení žáka.

4. 2 Vedení školy

Vedení školy je velmi důležitou součástí zřizování inkluzivního vzdělávání. Pokud na inkluzivní vzdělávání daná škola přistoupí, vedení školy, tedy ředitel a jeho zástupci, je zodpovědné za vybudování vhodného pracovního prostředí. Inkluzivní vzdělávání vyžaduje úpravu koncepce výuky a edukační činnosti. To zahrnuje angažovanost nejen pedagogů, výchovného poradce a metodika prevence, ale také samotného vedení školy, protože dochází ke společnému vzdělávání v rámci jedné třídy jak běžných žáků, tak žáka či žáků se speciálními vzdělávacími potřebami⁵³.

Vedení školy nezodpovídá pouze za úpravu podmínek vzdělávání, ale svou zodpovědnost nese také při samotném zakládání pozice asistenta pedagoga. V první řadě zajišťuje administrativní náležitosti, které s touto pozicí souvisí. Vedení školy také určuje, jak konkrétně asistent pedagoga na škole působí. Vedení školy rozhoduje o tom, kolik žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ke vzdělávání přijme. Na základě toho pak také stanoví počet asistentů pedagoga, který je pro dané množství žáků se speciálními vzdělávacími potřebami nutné – zda bude asistent pedagoga přítomen jen v jedné třídě, zda bude jeden asistent pedagoga navštěvovat více tříd nebo zda bude nutné zřídit více těchto pracovních pozic. S tím souvisí také další zodpovědnost vedení školy, a to stanovení úvazku asistenta pedagoga v rozmezí 20 - 40 hodin. Při tomto plánování se zohledňuje potřeba pravidelného plánování výuky mezi pedagogem a asistentem pedagoga, společné hodnocení žáků a nutné

---

⁵³ Lechta, V. Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole, s. 29.

metodické vedení asistenta pedagoga. Mimo jiné vedení školy také zpracovává pracovní náplň asistenta pedagoga, definuje jeho kompetence a doporučuje další vzdělávání⁵⁴.

4. 3 Speciální pedagog

Pokud působí speciální pedagog na samotné škole, poskytuje odborné služby pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami dle vyhlášky 116/2011 Sb. Zodpovědnost školního speciálního pedagoga začíná již při zápisech do prvních tříd, kdy již při zápisech může rodičům dětí doporučit odklad školní docházky či návštěvu pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálně pedagogického centra. Pokud k zápisu do první třídy přijde dítě s již diagnostikovanými speciálními vzdělávacími potřebami, nabízí rodičům konzultace při vzdělávání jejich dítěte. Následně v prvních třídách společně s ostatními pedagogy pozoruje žáky a vyhledává ty, kterým by mohly být diagnostikovány speciální vzdělávací potřeby. V tomto případě se však nejedná o krátkodobou, nýbrž o dlouhodobou a systematickou činnost. V případě, že jsou na dané škole vzdělávání žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, speciální pedagog pomáhá vypracovávat individuální vzdělávací plán, navrhuje podpůrné prostředky a opatření a následně analyzuje a vyhodnocuje výsledky daného žáka v rámci individuálního vzdělávacího plánu⁵⁵.

Dle výše zmíněné vyhlášky zajišťuje koordinaci a metodické vedení asistentů pedagoga. Znamená to, že se soustředí na konkrétní činnosti asistenta pedagoga a určuje, v jakých činnostech a v jakých předmětech bude podpora žákovi prostřednictvím asistenta pedagoga zprostředkována. Ve spolupráci s třídním učitelem a asistentem pedagoga vypracovává vzdělávací plán pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami⁵⁶. Je velmi důležité, aby vzdělávací plán byl nastaven přesně pro daného žáka. To znamená, aby na něj nebyly kladeny velké nároky, které nedokáže zvládnout, na druhou stranu však, aby mu práce nebyla až příliš zlehčena (např. právě činností asistenta pedagoga)⁵⁷. Docházelo by pak ke zhoršení schopnosti samostatné práce, myšlení a závislosti na pomoci druhých. Proto je velmi důležitá spolupráce všech aktérů, a to hned z několika důvodů. Zaprvé speciální pedagog nemá k dispozici každodenní kontakt se všemi žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. A

---

⁵⁴ Metodické doporučení ke zřízení funkce asistenta pedagoga. Č.j. MSMT – 7502/2015.

⁵⁵ Knotová, D. a kol. Školní poradenství, s. 54.

⁵⁶ Vyhláška č. 116/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských Teaching Assistants: Guidance Report, s. 8zařizeních

⁵⁷ Sharples, J., Webster, R., Blatchford, P. Making Best Use of.

za druhé se situace u žáka postupně proměňuje, je proto třeba rychle na změny reagovat a jeho vzdělávací plán tím regulovat.

Součástí jeho práce je také metodické vedení kolektivů třídních učitelů, pedagogů a asistentů pedagoga, kterým předává své znalosti dané problematiky a snaží se jim zprostředkovat informace o zvláštностech a potřebách daných žáků se speciálními vzdělávacími potřebami⁵⁸.

4. 4 Výchovný poradce

Výchovný poradce působí jak na základních, tak na středních školách. Je to funkce, kterou zastává většinou jeden z pedagogů, který má kvalifikaci, kterou upravuje vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků. Spolu s metodikem prevence tvoří minimální obsazení školského poradenského pracoviště, které je dáno zákonem. Činnost výchovného poradce upravuje vyhláška 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních. V rámci inkluzivního vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami má následující kompetence:

„Vyhledávání a orientační šetření žáků, jejichž vývoj a vzdělávání vyžadují zvláštní pozornost a příprava návrhů na další péči o tyto žáky, včetně spolupráce na přípravě, kontrole a evidenci plánu pedagogické podpory pro žáky s potřebou podpůrného opatření v I. stupni.

Zprostředkování vstupní a průběžné diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb a mimořádného nadání a intervenčních činností pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami nebo mimořádně nadané žáky ve školských poradenských zařízeních.

Spolupráce se školskými poradenskými zařízeními při zajišťování podpůrných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a intervenčních činností pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Příprava podmínek pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole, koordinace poskytování poradenských služeb těmto žákům školou a školskými poradenskými zařízeními a koordinace vzdělávacích opatření u těchto žáků⁵⁹.“

4. 5 Školní psycholog

Školní psycholog je ze všech výše zmíněných pracovníků školy pro inkluzivní vzdělávání potřebný nejméně. Sám do inkluze nevstupuje. Může se však setkat s problematikou, která z inkluzivního vzdělávání vyplývá – např. práce s kolektivem, v němž

⁵⁸ Zilcher, L. a kol. Rádce pro inkluzi, aneb několik rad pro vytváření rovných příležitostí ve školách, s. 56.

⁵⁹ Vyhláška 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních.

je žák se speciálními vzdělávacími potřebami, může s tímto žákem také pracovat individuálně (např. při zlepšování některých dovedností, jako je spolupráce atd.), nebo se na něj lze obrátit v případě jakékoliv nenadálé situace, která se ve třídě stane. Pomáhá tak při utváření třídního a školního klimatu⁶⁰.

5. Mladší školní věk

Mladší školní věk každý autor vymezuje odlišně. Kuric říká: „jako mladší školní období označujeme zpravidla dobu od 6 - 7 let, kdy dítě vstupuje do školy, do 11 – 12 let, kdy začínají prvé známky pohlavního dospívání i s průvodními psychickými projevy“⁶¹. Obecně tedy lze říci, že mladší školní věk je totožný s obdobím docházky na první stupeň základní školy.

Mladší školní věk je přelomovým obdobím, které souvisí s novou sociální rolí – žák základní školy. Ta je spjatá s nástupem školní docházky. Ve škole jsou kladeny na dítě zvýšené nároky, které se kvalitativně a kvantitativně liší od předchozího období. Končí období hry a naplní dne se stávají školní docházka a školní povinnosti. Děti se setkávají s novými autoritami v podobě pedagogů, podřizují se požadavkům školního systému a musí se vyrovnat s nárůstem povinností, které se výrazně liší od povinností předchozího období. Jedinec se také dostává do nového kolektivu ve školní třídě. V případě docházky do mateřské školy byl nejstarší z kolektivu, nyní je v kolektivu školy nejmladší. Jeho role se nemění jen ve vzdělávacím systému, ale také v rodině a celé společnosti, kde je na něj nahlíženo již jako na „žáka“⁶².

Toto období je také nazýváno jako období střízlivého realismu. Jedince zajímá, co jak je, a zaměřuje se tak na realitu. Období je tak charakteristické tím, že dítě objevuje a poznává svět a snaží se jej pochopit. Zpočátku období jsou dětské postoje závislé a přejímané od autorit. Mluvíme tak o naivním realismu. Ke konci mladšího školního věku se dítě začíná učit také kritickému myšlení, které je nezávislé na autoritách. To je jedním ukazatelem dospívání⁶³.

---

⁶⁰ Michalík, J., Baslerová, P., Felcmanová, L. Katalog podpůrných opatření: pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění.

⁶¹ KURIC, Jozef. *Ontogenetická psychologie*, s. 67

⁶² KURIC, Jozef. *Ontogenetická psychologie*, s. 69

⁶³ Langmeier, J., Krejčířová, D. *Vývojová psychologie*, s. 84

5. 1 Psychomotorický vývoj

Z psychomotorického pohledu je mladší školní věk charakteristický akcelerací růstu. Končetiny se stávají neúměrně dlouhé vůči trupu. Dítě tak může působit neobratně a neohrabaně. I přes toto vývojové specifikum jsou však děti velmi motoricky senzitivní a snadno si osvojují nové pohybové dovednosti⁶⁴.

Dochází také k vývoji psychických funkcí, a to kvalitativně i kvantitativně. Dochází v podstatě ke zlepšení ve všech psychických oblastech – smyslovém vnímání, paměti, pozornosti, myšlení i řeči. Dítě začíná myslet abstraktně, dokáže užívat mentální operace, jako je analýza, syntéza, indukce, dedukce. Dochází k rozvoji záměrné paměti a paměti jako celku (množství zapamatovaného, rychlost zapamatování, doba uchování informace). Vedle mechanické paměti užívá jedinec také logickou paměť. Prodlužuje se délka záměrné pozornosti. Řeč se stává intelektualizovaná a dochází k ustálení výslovnosti⁶⁵.

Piaget toto období popisuje jako období konkrétních operací. Znakem je tvorba myšlenkových kategorií. I když se v tomto vývojovém období dítě dostává na vyšší stupeň (kvalitativně i kvantitativně), není to konečné stádium. V následujícím období postupuje v psychomotorickém vývoji ještě na další úroveň všech funkcí⁶⁶.

5. 2 Vývoj emoční, mravní a sociální

„Na začátku mladšího školního věku není dítě ještě schopno své city skrývat. Jeho city jsou zcela otevřené. Postupem času rozumová stránka žákovy psychiky nabývá převahy nad jeho citovostí a nastupuje větší kontrola citových projevů⁶⁷. Mladší školní věk se tak stále vyznačuje emoční labilitou – jedinec své citové procesy stále příliš nereguluje. Až později v tomto období dojde ke stabilizaci emočního prožívání. Zpočátku je jedinec ve svém projevení emocí velmi expresivní a spontánní. Až v závěru mladšího školního věku dochází k většímu sebeuvědomění, regulaci emocí a prožívání a kritičnosti. Díky tomu jedinec lépe utlumuje projevy svých emocí⁶⁸. V oblasti emočního vývoje dochází také k tvorbě takových emocí, které v předchozích obdobích zcela absentovaly - „obohacení citů o nové mravní a

---

⁶⁴ Machová, J. Biologie člověka pro učitele, s. 216

⁶⁵ Machová, J. Biologie člověka pro učitele, s. 216

⁶⁶ Piaget, J. Psychologie dítěte, s. 87

⁶⁷ Machová, J. Biologie člověka pro učitele, s. 217

⁶⁸ Čačka, O. Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace, s. 133

sociální city, jakož i o city intelektuální a estetické, se projeví docela zřetelně v celé psychické struktuře mladšího žáka, zvláště v jeho chování v kolektivu, v němž se mu postupně stává důležitější čest a zájem kolektivu než osobní prospěch na úkor jiných⁶⁹

V tomto období je pro jedince stále velmi důležitá rodina, které mu poskytuje zázemí a také jej formuje. Nově však do socializačního procesu vstupuje škola. Na prvním stupni má na jedince výrazný vliv třídní učitel, který se pro dítě stává nejen autoritou, ale také jakýmsi vzorem. V prvních letech na základní škole se dokonce jedinec snaží být oblíbený právě u třídního učitele než u svých spolužáků a vrstevníků. Ke konci období se začínají tyto pozice obracet. První část mladšího školního věku je také typická přátelstvím a kamarádstvím napříč pohlavími. Mezi spolužáky ve třídě absentuje hierarchické uspořádání. I tato charakteristika se v pozdější části období začíná proměňovat – kamarádství vzniká v rámci jednoho pohlaví typicky ve tříčlenných až čtyřčlenných skupinkách, třída se začíná hierarchicky členit⁷⁰.

Tím, že jedinec získává novou sociální roli, ovlivňuje to jeho společenské a mravní uvažování. Stává se jedním z kolektivu žáků, nestojí již v popředí, zbavuje se tak svého egocentrismu. Mravně chce dostát obrazu hodného člověka, spořádaného žáka⁷¹.

---

⁶⁹ KURIC, Jozef. *Ontogenetická psychologie*, s. 78

⁷⁰ Čačka, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*, s. 166

⁷¹ Machová, J. *Biologie člověka pro učitele*, s. 218

III. Empirická část

6. Formulace výzkumného problému

V diplomové práci chci popsat, jak probíhala spolupráce učitelky, asistenta pedagoga a dětí v rámci jedné třídy, a také, jak se tato spolupráce v průběhu školního roku měnila.

Využila jsem jedinečné příležitosti, kdy mi byla od září 2016 do třídy přidělena asistentka pedagoga, která navíc neměla žádné předchozí pedagogické zkušenosti, takže situace byla pro všechny nová, a věřím, že se jedná o situaci, která není ojedinělá, a shromážděné poznatky mohou pomoci v obdobných případech.

6. 1 Formulace výzkumného cíle a výzkumných otázek

Cílem výzkumu je zjistit a popsat, jak probíhá spolupráce učitelky, asistenta pedagoga a žáků v průběhu školního roku.

Výzkumné otázky (dále jen VO)

VO 1: Jak se bude měnit spolupráce učitelky a asistentky pedagoga v průběhu školního roku?

VO 2: Jak se bude spolupráce učitelky a žáků v průběhu školního roku měnit?

VO 3: Jak se změní vnímání asistentky pedagoga třídní učitelkou na konci školního roku?

6. 2 Zvolená výzkumná metodologie

Pro svůj výzkum jsem se rozhodla zvolit případovou studii. Důvodem je, že třídu, učitele a asistentku pedagoga chápu jako samostatný systém, který je nutné zkoumat do hloubky a podrobně. Tento systém má navíc své hranice, což je pro stanovení, kdo je vně systému a kdo je uvnitř, velmi důležité. Jinak by výzkumník neměl přesné vymezení, kdo tvoří výzkumný soubor a kdo nikoliv. Stake (2005) navíc uvádí, že výhodou případové studie je, že můžeme využívat a kombinovat různé metody sběru dat.

Dle Miovského (2006) je případová studie jednou ze základních součástí výzkumu zejména v humanitních vědách, jedná se „o samostatný typ výzkumu v rámci kvalitativního přístupu.“ (Miovský, 2006, s. 94) Jak je patrné už z názvu, v centru pozornosti stojí jeden jediný případ, který je v centru výzkumného zájmu. A co přináší analýza případu? „*Vysvětlování případu v jeho komplexnosti a díky tomu dospět k přesnějším a do hloubky jdoucím výsledkům. Jejich prostřednictvím pak máme možnost porozumět jednotlivým vztahům a celkovým souvislostem.*“ (Miovský, 2006, s. 94)

Sběr dat proběhl s využitím metod kvalitativního výzkumu – pomocí nestrukturovaného rozhovoru a pomocí zúčastněného pozorování. Záznamy z pozorování byly vždy datovány tak, aby bylo možné vytvořit časovou posloupnost záznamů a následně byla data analyzována.

Nestrukturovaný rozhovor nabízí širokou variabilitu. U tohoto typu interview je dáno téma, ale není blíže stanoven okruh otázek. Tento typ výzkumu klade vysoké nároky na výzkumníka a jeho připravenost a také pohotovost. (Ferjenčík, 2000) Tento typ rozhovoru považuji za vhodný pro účely mého výzkumného úkolu také proto, že je pravděpodobné, že na některých konzultacích učitelka - asistentka pedagoga bude nutné řešit aktuální situaci ve třídě a na konkrétní schéma otázek by nebyl prostor.

Zúčastněné pozorování je „*takový druh pozorování, kdy sledujeme studované jevy přímo v prostředí, kde se odehrávají. Toto pozorování se nazývá zúčastněné proto, že dochází k interakci mezi výzkumníkem a pozorovanými účastníky výzkumu.*“ (Švaříček, Šedřová a kol., 2007, s. 144 - 145) Další definicí pozorování, které bylo realizováno, je jeho přímost, kdy jsem byla součástí zkoumaného jevu přímo v jeho průběhu, nacházela jsem se tzv. ve výzkumném terénu. Pozorování také můžeme dělit dle Švaříčka, Šedřové a kol. (2007) na strukturované a nestrukturované. Výzkum byl proveden v souladu s tímto dělením formou nestrukturovaného pozorování tak, aby bylo možné získat „*zhuštěný popis jednání, které nemáme dopředu přesně určené. U nestrukturovaného pozorování začínáme se spíše vágně formulovaným seznamem otázek, které připouštějí otevřenost k neočekávaným situacím.*“ (Švaříček, Šedřová a kol., 2007, s. 145) Následným dějem je analýza vytvořených poznámek, na základě které vzniká seznam témat, na která se zaměříme i v dalším pozorování. (Švaříček, Šedřová a kol., 2007, s. 145)

Nad rámec případové studie bylo realizováno také dotazníkové šetření malého rozsahu. Vytvořený nestandardizovaný dotazník obsahuje 12 otevřených otázek a je určen pro učitele.

7. Volba výzkumného souboru

Výzkumné šetření proběhlo v základní škole, jejíž přesnou identifikaci nebudeme z hlediska požadavku anonymizace dat uvádět. ZŠ se nachází ve Středočeském kraji. Ve školním roce 2015/2016 škola otevřela 34 tříd s 817 žáky. Na škole pracuje 47 pedagogů.

Po získání souhlasu vedení základní školy s realizací výzkumu byla v srpnu 2016 s prosbou o účast ve výzkumu oslovena také nově nastupující asistentka pedagoga – paní Vlasta (jméno bylo změněno). S paní Vlastou byl sepsán informovaný souhlas, ve kterém byla poučena o dobrovolnosti výzkumu, o průběžném sdělování informací, o způsobu, kterým budou data zaznamenána, jak budou data zpracována a také s informacemi o další dostupnosti diplomové práce. Ze strany paní Vlasty bylo přislíbeno vyplnění dotazníku, který se týkal průběhu naší spolupráce.

Protože sama vyučuji, byla paní Vlasta jakožto asistentka pedagoga od září 2016 nově přidělena do mé třídy a tato možnost byla poté využita pro realizaci výzkumného šetření.

Popis účastníků výzkumného souboru:

Učitelka – Iva J.

- Věk: 47 let.
- Vzdělání: V současné době studentka 5. ročníku, KS – Učitelství pro 1. stupeň ZŠ.

Dokončené vzdělání: SŠ pedagogická (vychovatelství)

VOŠ – FP Speciální pedagogika se zaměřením na vychovatelství

- Délka pedagogické praxe: 25 let.

Asistentka pedagoga

- V diplomové práci bude užíváno jména paní Vlasta.
- Věk: 40 let.
- Vzdělání: středoškolské – všeobecné gymnázium.
- Bez předchozí pedagogické praxe, úvazek 0,25, kurzem pro asistenty pedagogů dosud neprošla.
- Na ZŠ má sama dva syny. Starší syn je ve 3. třídě (diagnostikován diabetes), mladší syn navštěvuje přípravnou třídu.

Třída 1. D

- Počet žáků: 26.
- Asistent pedagoga je tu kvůli integraci žáka, který bude jmenován v dalším textu jako Jiřík. Toto jméno neodpovídá jeho skutečnému jménu. Jiřík má IVP z důvodu – ADHD (středně těžké postižení), vývojová dysfázie smíšeného typu, autistické rysy a celkově lehčí opoždění ve vývoji, pomalé pracovní tempo, nejistota. Žák je po ročním odkladu školní docházky. Dalšími dětmi, se kterými asistentka pedagoga bude také pracovat, jsou Vašík a Adélka.

7. 1 Popis organizace a průběh výzkumu

Před započítáním výzkumu bylo nutné vyžádat souhlas vedení základní školy a také získat informovaný souhlas od asistentky pedagoga – paní Vlasty. Po získání těchto podkladů byla řešena praktická stránka sběru dat a nastavení komunikace.

Já v roli učitelky i paní Vlasta jsme si o dění ve třídě a vzájemné komunikaci dělaly poznámky, které jsme následně konzultovaly v rámci pravidelných konzultací, na které byla vyčleněna vždy jedna konzultační hodina v rámci týdne, výjimku tvořily pouze týdny, kdy z důvodu absence nebyla konzultace možná.

Děti ze třídy žádná data neposkytovaly, jejich reakcí na jednání byla vždy jen bezprostřední zpětná vazba nebo informace, které nám sdělily, případně které byly zprostředkovány rodiči.

Výzkum započal 1. 9. 2016, kdy jsem se poprvé při faktickém výkonu povolání setkala s paní Vlastou.

7. 2 Způsob zpracování získaných údajů

Data byla v průběhu výzkumu postupně analyzována – jednalo se záznamové archy pozorování a také o nahrávky a záznamy rozhovorů s paní Vlastou. Protože s daty bylo nutné dále pracovat, byla tam, kde to bylo možné, provedena doslovná transkripce dat. Hendl (2008) doporučuje volit tuto metodu v případech, kde víme, že s daty budeme potřebovat ještě dál pracovat – analyzovat je.

Po zpracování dat proběhla jejich kategorizace. Data jsou v praktické části řazena chronologicky, vždy je vytvořen záznam za celý měsíc, který je sestaven jak z výstupů pozorování, tak z dat, která byla řešena na konzultacích. V rámci každého měsíce je pro přehlednost vytvořen plán práce mezi asistentkou pedagoga a pedagogem. Tento plán je tvořen na základě vzájemného předání informací a následně oboustranně odsouhlasen.

7. 3 Rizika výzkumu a výzkumné strategie

Níže uvedu rizika použitých metod výzkumu, kterých jsem se snažila s jejich vědomím těchto rizik vyvarovat.

Nestrukturované interview s sebou nese riziko spojené s komunikací – vždy, když dva lidé říkají totéž, každý z nich si pod tím může představit něco docela jiného. Je proto potřeba, aby se badatel stále ujišťoval, že on i respondent myslí totéž. Při provádění rozhovoru je také vždy nutné mít na paměti, čemu přesně se má výzkum věnovat, abychom získali využitelná data a vyvarovali se vágním, nic neříkajícím odpovědím. (Mioviský, 2006)

Riziko metody pozorování je, že zahrnuje naši lidskou individualitu – je velice nepravděpodobné, že by dva pozorovatelé vytvořili naprosto shodný záznam – tím je pochopitelně ohrožena i reliabilita dat. U zúčastněného pozorování také dochází k tomu, že celou situaci ovlivňuje samotná přítomnost výzkumníka, kdy v tom případě může ovlivnit pohled badatele také fakt, že sám plní v jednu chvíli dvě odlišné role - v mém případě to byla současně role výzkumníka i učitelky. V tomto případě je však nutné upozornit na to, že za

jiných okolností by obdobný výzkum byl časově náročný na realizaci a naprosto zabránit ovlivňování situace výzkumníkem by ani za těchto okolností nebylo možné. Rizikem, které již z předchozího textu lze odvodit, je ztráta objektivity výzkumníka. (Hendl, 2008)

8. Analýza a interpretace dat

Získávání dat i jejich analýza probíhala průběžně. Získaná data jsou analyzována vždy chronologicky, na závěr je uvedeno shrnutí. V průběhu výuky i konzultací jsem si dělala průběžné záznamy na záznamové archy a data následně přepisovala do elektronické podoby. V průběhu konzultací jsem si vždy písemně zaznamenávala, co bylo řečeno, a i tyto záznamy jsem následně převáděla do podoby psaného záznamu. Tento postup je doporučen, pokud je potřeba s daty dále pracovat. (Hendl, 2008)

Poté byla data přiřazována k jednotlivým výzkumným otázkám tak, aby je bylo možné zodpovědět. Data jsou primárně strukturována chronologicky, kdy z měsíce na měsíc přechází plán spolupráce tvořený na základě úskalí, které spolupráce v daném období přinesla. Po analýze záznamu jsem se rozhodla doplnit záznamy ještě o krátké dotazníkové šetření, které se rovněž zabývalo spoluprací učitelů s asistenty pedagoga.

Září 2016

První školní den byla paní Vlasta představena rodičům a jejich dětem, jednaly jsme spolu také poprvé od jednání o informovaném souhlasu. Toto představení provedla ředitelka ZŠ a trvalo 10 minut. Rodiče kvitovali, že ve třídě bude pracovat asistent pedagoga. Bylo také sjednáno, že naše společná jednání (nikoliv výuku) budu z důvodu analýzy dat nahrávat, aby bylo možné provést doslovný přepis záznamu, první jednání proběhne ještě tentýž den po skončení výuky. Paní Vlasta souhlasila. Výuka skončila velice záhy – předání organizačních informací, seznámení a rozloučení trvalo pouze 45 minut.

Bylo sjednáno, že paní Vlasta nebude v tuto chvíli do interakce mne a rodičů vstupovat, protože neměla předchozí pedagogickou praxi, stalo se tak také na základě jejího přání.

Po skončení společné výuky proběhlo společné jednání, které mělo za cíl vymezit vzájemné kompetence v rámci výuky a také stanovit cíl společné spolupráce. Při tomto jednání jsem se zajímala také o motivaci paní Vlasty k výkonu této práce vzhledem k tomu, že nemá

předchozí pedagogickou zkušenost. Paní Vlasta sdělila, že hlavní motivací k získání této práce je, že jí práce s dětmi baví a na ZŠ se vzdělávají její dva synové.

Jednání nebylo ani pro mne snadné, protože dosud v mé třídě za 25 let praxe asistent pedagoga nikdy nebyl. Při konzultaci došlo k nastavení cíle spolupráce, tím je poskytnout rovné šance ke vzdělání všem žákům bez rozdílů. Spolupráce bude každodenní.

Poté proběhlo seznámení paní asistentky přímo s rodiči integrovaného žáka Jiříka, které se týkalo vzájemné představy o spolupráci, seznámení s potřebami žáka a seznámení s nutným individuálním přístupem. Paní Vlasta bohužel neměla nastudované potřebné podklady, při pozdějším dotazu, který proběhl bez přítomnosti rodičů, sdělila, že neměla možnost přijít do školy s odůvodněním, že by jí takto strávený čas nebyl proplacen (pracovní smlouva je uzavřena od 1. 9. 2016).

Plán spolupráce učitelky a asistenta pedagoga pro září 2016

Plán spolupráce vznikl na základě představ a potřeb integrovaného žáka a také na základě konzultace učitelky a asistentky pedagoga. Je následující:

- Žáci budou oslovovat paní Vlastu jako „paní asistentko“.
- Stanovení pravidel spolupráce – vymezení kompetencí. Tento bod bude zapracován podle spolupráce, konkrétní pravidla budou předmětem konzultací. Pravidla budou v souladu s IVP Jiříka.
- Asistentka pedagoga bude seznámena s chodem školy, třídy a seznámena s dalšími kolegy. Toto seznámení proběhne v následujících dnech a průvodcem bude třídní učitelka.
- Asistentka pedagoga bude seznámena s dokumentací žáků, kteří se ve třídě vzdělávají.
- Asistentka pedagoga i učitelka se budou snažit o vytvoření příjemného klimatu a vzájemnou spolupráci a komunikaci tak, aby se dařilo splnit stanovený cíl spolupráce - poskytnout rovné šance ke vzdělání všem žákům bez rozdílů.
- Asistent pedagoga bude průběžně vytvářet deník asistenta pedagoga.

Následujícího dne 2. 9. 2016 již proběhlo seznámení paní asistentky s částí pedagogického sboru.

Již tento den došlo k nepříjemnosti – paní asistentka patrně z nervozity, což později sdělila na konzultaci, připravila Jiříkovi věci na hodinu – přesto, že u Jiříka je nutné provést pouze upozornění a na věci mu v takových případech nesahat (obsaženo v IVP). Jiříka situace zasáhla, začal plakat, neustále máchat rukama a spolupráci s paní asistentkou odmítat. Byli kontaktováni rodiče a se situací, které nastala, byli seznámeni. Rodiče následně sdělili, že Jiřík doma plakal a hovořil o tom, že do školy nechce. Na obnovení komunikace a spolupráce se podíleli kromě Jiříka a paní asistentky také Jiříkovi rodiče. Jiříkovi se podařilo začít reagovat tak, jak je pro něho běžné až po třech dnech. Popsanou situací bohužel paní asistentka znejistěla a v následujících dnech, když probíhala výuka v lavicích sestavených do tvaru U nebo do kruhu na koberci, abychom se s dětmi lépe poznaly (hodně se vyprávělo a povídalo), se paní asistentka snad z tohoto důvodu nezapojila, přesto, že i Jiřík reagoval na tyto činnosti velmi dobře, někdy dokonce s nadšením. S ostatními žáky byla situace také bez problémů. Děti chápaly, proč má Jiřík asistentku, situaci přijaly. Do společných aktivit se paní asistentka nezapojila ani u dalších pedagogů.

Spolupráce Jiříka a paní asistentky byla dle potřeby, z mého pohledu Jiřík paní asistentku nevyhledával, špatně snášel dohled. Paní asistence bylo navrhnuo, že bude Jiříka pozorovat z větší vzdálenosti, než tomu bylo dosud, a bude mu pomáhat, jen pokud on sám o pomoc požádá. S tímto po vzájemné konzultaci souhlasila a tento krok se ukázal jako vhodný.

Během dalších 14 dnů se ukázalo, že Jiřík individuální přístup potřebuje v minimální míře. Výuku zvládá bez větších problémů, velkou podporu mu poskytují rodiče, a i on sám má tendenci k samostatnosti. Situace byla konzultována mezi mnou a paní Vlastou, ve vnímání situace byla naprostá shoda. V rámci plánu spolupráce bylo proto nově sjednáno, že paní asistentka se bude věnovat také dalším dětem, konkrétně Vašíkovi a Adélce (jména jsou opět změněna oproti jménům faktickým). Vašík a Adélka jsou romské děti, které v září ve škole nebyly z důvodu nemoci a potřebovaly proto látku vysvětlit.

Přesto, že Jiřík se snažil být maximálně samostatný, jeho přístup k pomoci se změnil poté, co paní asistentka začala pracovat také s dalšími dětmi. Při výtvarné výchově si od poloviny října 2016 o pomoc říkal, jednalo se o pomoc při střihání materiálu. Tato situace byla vnímána ze strany paní Vlasty jako velký pokrok a velmi ji potěšila. Do konce října 2016 (v souladu se stanoveným plánem) spolupracovala paní asistentka kromě Jiříka také s dvěma romskými žáky, těm také dle zpracovaného vzoru opravovala sešity z matematiky.

Obrázek 1 - Příprava a opravy v matematice

Zdroj: Vlastní výzkumné šetření

Obrázek 2 - Rozvrh hodin 1. D: Každý čtvrtek od 12:00 probíhala pravidelná konzultační schůzka učitelky a asistentky pedagoga.

1.D	1	2	3	4	5
Pondělí	Čj Ijin	M Ijin	Prv Ijin	Tv Ijin	Čj Ijin
Úterý	Čj Ijin	M Ijin	Čj Ijin	Pr.v. Ijin	
Středa	Čj Ijin	Tv Ijin	Prv Ijin	Čj Ijin	
Čtvrtek	Čj Ijin	M Ijin	Hv Ijin	Čj Ijin	12. SCHŮZKA PANAHOVA
Pátek	Čj Ijin	M Ijin	Aj Sojka	Vv Dolež	

Zdroj: Vlastní výzkumné šetření

Říjen 2016

Bylo nutné v některých bodech změnit stávající plán. Děti i nadále budou oslovovat paní Vlastu – paní asistentku. Se seznámením chodu školy, třídy i kolegy byla paní Vlasta již srozuměna, stejně tak s dokumentací žáků, se kterými pracuje. Paní asistentka vedla deník asistenta pedagoga, některé ukázky z něj jsou uvedeny v následujícím textu.

Plán spolupráce učitelky a asistenta pedagoga pro říjen 2016

- Stanovení pravidel spolupráce – paní asistentka bude dál spolupracovat s Jiříkem, pokud si on o pomoc sám řekne, nápomocna bude také dalším žákům dle potřeby. Jako problematická se začala jevit situace, kdy paní asistentka o přestávkách dochází za svými syny. Do hodiny vstupuje až v průběhu vyučování. V době přestávky se na ni nemohou žáci obracet a po svém pozdním příchodu narušuje vyučování.

Bylo proto sjednáno pravidlo, že za syny bude chodit jen 2 přestávky denně, v ostatních případech bude zůstat ve třídě.

Sjednáno také bylo doplnění vlastních pomůcek na výuku ze strany paní Vlasty (dosud si tužky, nůžky apod. vždy půjčovala), stejně tak si zajistí a bude dodržovat převlékání oblečení na tělesnou výchovu.

Na každou hodinu bude ze strany třídní učitelky pro paní asistentku připravena příprava včetně jmen žáků, se kterými má asistentka pracovat, dále stran v učebnicích

a připravených pracovních listů.

- Pravidelné konzultace mě a paní Vlasty budou probíhat každý čtvrtek od 12:00 hodin.
- Asistentka pedagoga i já se budeme snažit o vytvoření příjemného klimatu a vzájemnou spolupráci a komunikaci tak, aby se dařilo splnit stanovený cíl spolupráce - poskytnout rovné šance ke vzdělání všem žákům bez rozdílů. Paní asistentce bylo doporučeno, aby si nastudovala literaturu z knihovny, která se zabývá prací učitele s dětmi s ADHD, byl předán také kontakt na paní asistentku, která má základní kurz pro asistenty pedagoga. Paní asistentka také souhlasila, že vyplní pro účely diplomové práce krátký dotazník.

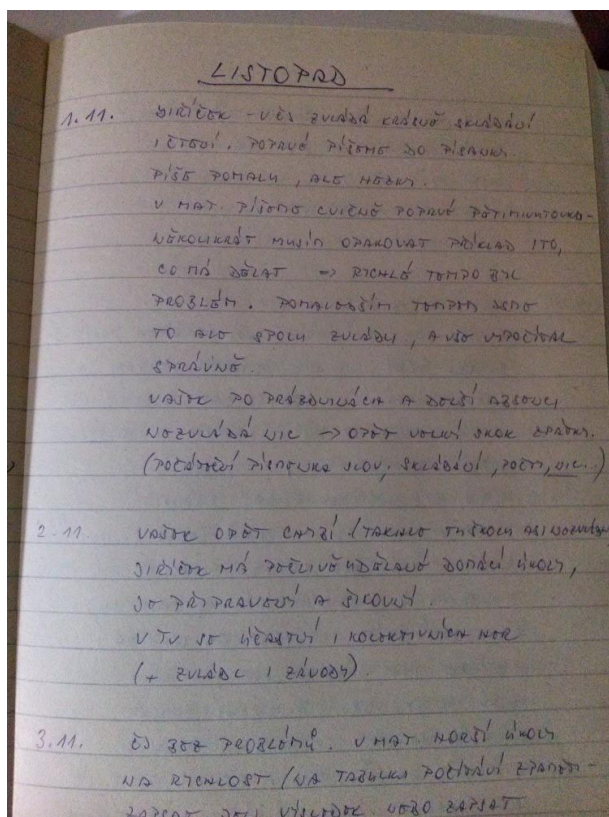
Při výuce v říjnu nastává nově problém s vyrušováním paní asistentky během vyučování. Paní asistentka se u učitelky neustále ujišťuje, zda si plní své povinnosti správně, co má dělat s dětmi, když látku nezvládají, nebo když mají již hotovo. Tuto situaci se budeme snažit řešit během čtvrtěčních konzultací.

Nastal také konflikt paní Vlasty a učitelky na výtvarnou výchovu - paní učitelka požádala paní asistentku o úklid třídy po výtvarné výchově z důvodu dozoru v jídelně. Paní asistentka jí odpověděla, že není uklízečka. Na konzultaci muselo být vyjasněno, že ve výjimečných situacích je i tato pomoc běžná a je nutné také jít dětem příkladem. Chování paní asistentky jsem hodnotila jako nevhodné.

6. 10. 2016 proběhla hospitace ve třídě zástupkyně ředitelky školy. Hospitace ve třídě proběhla v pořádku.

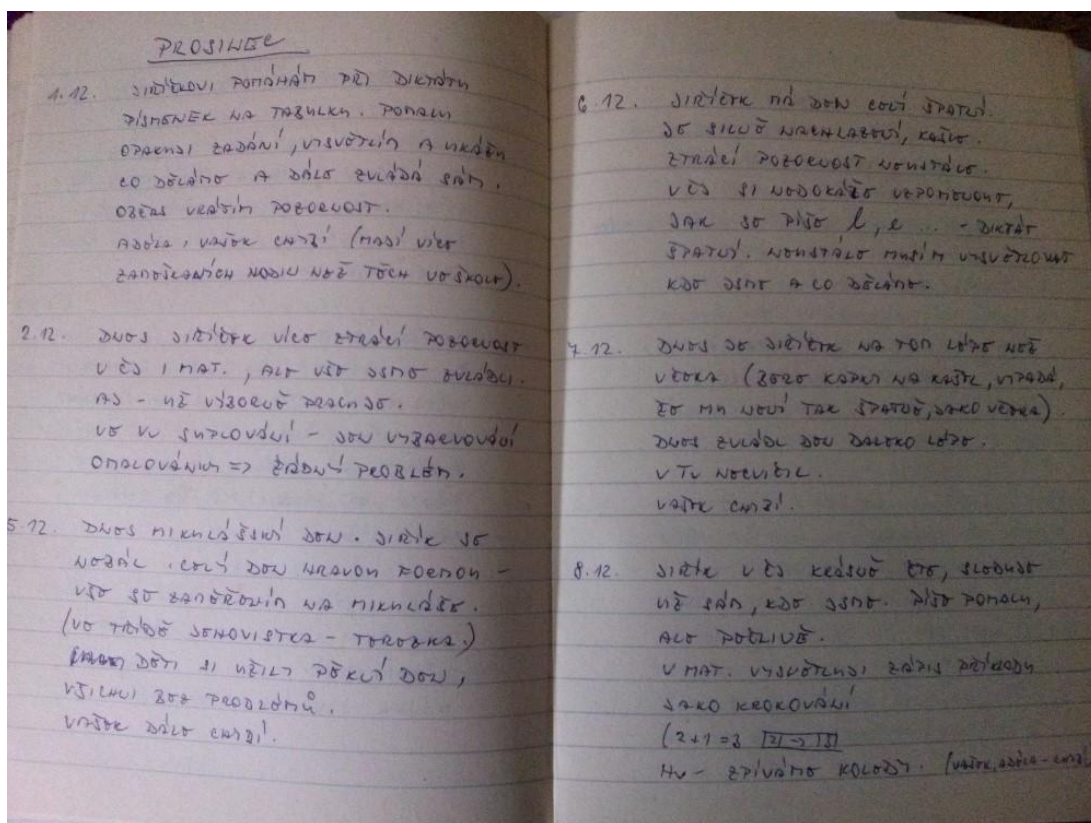
Paní zástupkyně se pozastavila nad šikovností žáka Jiříka a pochválila přípravu, kterou připravují pro paní asistentku.

Obrázek 3 - Ukázka z deníku asistentky pedagoga

Zdroj: Vlastní výzkumné šetření

Obrázek 4 - Ukázka z deníku asistentky pedagoga

Zdroj: Vlastní výzkumné šetření

Po stanovení plánu nastaly na mé straně drobné změny a pravidelná čtvrtěční setkání musela být přesunuta z důvodu mé blokované výuky na UK Praha z 5. 10. na 3. 10. Společně s paní asistentkou jsme sepsaly plán výuky na týden od 3. 10. do 7. 10.

Paní asistentka byla seznámena s kolegyněmi na suplování, které budou ve třídě tento týden. Dle jejího sdělení má z tohoto týdne obavy, zda vše zvládne. Suplující kolegyně byly se situací seznámeny.

Další hodnotící setkání bylo ve čtvrtek 13. 10. a 20. 10. 2016. Setkání 27. 10. 2016 se neuskutečnilo z důvodu podzimních prázdnin.

Setkání mezi asistentkami, které bylo doporučeno v rámci plánu, se zatím neuskutečnilo, paní Vlasta dosud nenavázala s doporučenou asistentkou kontakt.

Listopad 2016

17. 11. 2016 byl státní svátek. Dalšími termíny pokračují pravidelné čtvrtěční konzultace.

Plán spolupráce učitelky a asistenta pedagoga pro listopad 2016

- Stanovení pravidel spolupráce – spolupráce s Jiříkem a dalšími žáky zůstává zachována dle předchozího plánu, tento bod se z pohledu učitelky i asistentky pedagoga daří a hodnotíme jej jako splněný. Pravidla návštěv svých synů paní Vlasta dodržuje.

Došlo k doplnění pomůcek paní Vlastou, převlékání na tělesnou výchovu není asistentkou dodržováno, paní asistentka k tomu uvádí, že se necítí dobře.

I nadále bude ze strany třídní učitelky pro paní asistentku připravena příprava včetně jmen žáků, se kterými má asistentka pracovat, stran v učebnicích a připravených pracovních listů. Tento bod je plněn zcela bez výhrad některé ze stran.

- Pravidelná setkání mě a paní Vlasty budou probíhat každý čtvrtek od 12:00 hodin. Nad rámec budou probíhat také konzultační hodiny pro rodiče, vždy po předchozí domluvě od 13:00 – 15:00.
- Asistentka pedagoga i já se budeme snažit o vytvoření příjemného klimatu a vzájemnou spolupráci a komunikaci tak, aby se dařilo splnit stanovený cíl spolupráce - poskytnout rovné šance ke vzdělání všem žákům bez rozdílů. Paní asistentce bylo doporučeno, aby si nastudovala literaturu z knihovny, která se zabývá prací učitele s dětmi s ADHD, byl předán také kontakt na paní asistentku, která má základní kurz pro asistenty pedagoga. Paní asistentka také souhlasila, že vyplní pro účely diplomové práce krátký dotazník.

Při jednání o konzultačních hodinách vyšlo najevo, že paní asistentka hovoří s rodiči mimo školu (sdělila, že rodiče potkává před školou), a nevnímá proto konzultační hodiny jako nutné. Tato situace byla projednána se zástupkyní školy a paní asistentka i rodiče byli informováni o tom, že není vhodné bez přítomnosti třídní učitelky si sdělovat interní záležitosti ze třídy nebo školy. Paní zástupkyně projednala s paní Vlastou rozsah jejích kompetencí.

Trvá situace, že Jiřík, pro kterého byla asistentka pedagoga určena primárně, s ní spolupracuje pouze minimálně. Jiřík by potřeboval pomoc v předmětu anglické cvičení. Paní učitelka tohoto předmětu si s paní asistentkou stanovila pravidla pomoci.

Následně poté, co několikrát proběhla výuka, si paní učitelka výtvarné výchovy stěžuje na paní asistentku z důvodu jejího chození po třídě v hodinách a napomínání žáků při výuce. Žáky i učitelku to velice ruší.

Situace byla řešena až s časovým odstupem, paní asistentka chybí nejprve 16. 11. (návštěva lékaře), poté 21. až 23. 11. 2016 (nemoc). V době její absence se daří chod třídy zvládat bez větších obtíží, Jiřík je snaživý a aktivní.

Prosinec 2016

1. 12. 2016 proběhla první konzultace, kdy byla paní asistentka opět seznámena s měsíčním plánem.

Plán spolupráce učitelky a asistenta pedagoga pro prosinec 2016 nebyl vytvořen z důvodu značné absence asistentky pedagoga. Plán spolupráce zůstal tedy zachován v podobě, ve které byl připraven v listopadu 2016.

- 5. 12. – Mikulášská nadílka ve třídách,
- 6. 12. – začne nácvik představení na Vánoční jarmark,
- 17. 12. – Vánoční jarmark,
- 21. 12. Návštěva filmového představení,
- 22. 12. – Vánoční besídka a nadílka ve třídách.

Paní Vlasta se z akce 17. 12. (sobota) Vánoční jarmark omluvila, nácviků představení se rovněž neúčastní – probíhá v odpoledních hodinách. Na konzultaci vyplývá ze sdělení asistentky pedagoga i mých poznatků, že paní asistentka špatně snáší změny a odchylky od běžného režimu (suplování, školní akce apod.). Snažíme se hovořit o tom, jaká je příčina, zda

je možnost nějaké pomoci z mé strany apod. Paní asistentka sděluje: „*mimo proplácenou a jasně danou pracovní dobu chci mít čas na sebe, na svoje děti a trávit čas s rodinou.*“

Konzultace od 8. 12. se nekonaly z důvodu pracovní neschopnosti paní asistentky. Jiřík je i po tuto dobu bez výukových problémů. Čte, pečlivě píše, v matematice používá krokovací pás, který má na lavici. Vašík je v tuto dobu delší čas nemocen.

Většinu času, kdy byla paní asistentka v prosinci 2016 přítomna, je věnována Jiříkovi. Nadále se neustále ujišťuje, zda je vše v pořádku a zda dělá vše dobře. Jako zpětnou vazbu jsem jí pouze sdělila, že z mého pohledu má s Vašíkem menší trpělivost než s Jiříkem. Děti se srovnávají, a tak tyto situace vedou k tomu, že s ní Vašík odmítá spolupracovat.

Od 12. 12 do 3. 1. byla paní asistentka v pracovní neschopnosti.

V době, kdy byla paní asistentka v pracovní neschopnosti, probíhala výuka bez problémů. Proběhl také Vánoční jarmark, kde měla třída taneční vystoupení, vánoční besídka i nadílka ve třídě.

Leden 2017

3. 1. 2017 bylo první setkání po vánočních prázdninách, kdy jsme se všichni přivítali a povídali si o zážitcích z prázdnin. Do vyprávění se přidal i Jiřík. Otázky žáků směřovaly i na paní asistentku, která žákům na otázky odpovídala, do povídání se zapojovala.

Po vyučování proběhla konzultace, na které byla paní asistentka seznámena s tím, jaká práce byla s žáky odvedena v průběhu její absence a stanovujeme

plán spolupráce učitelky a asistenta pedagoga pro leden 2017.

Plán má podobu více a více konkrétní, já i paní asistentka jsme stále více schopné definovat, jaké konkrétní kroky potřebujeme plánovat a dodržovat.

- Stanovení pravidel spolupráce – spolupráce s Jiříkem a dalšími žáky zůstává zachována dle předchozího plánu. Trvá pravidlo pro návštěvy synů paní asistentky.
- Paní asistentka se bude převlékat na tělesnou výchovu.
- Při výuce nebude paní asistentka chodit po třídě, případné problémy budou řešeny o přestávkách.

- Bylo sjednáno, že paní asistentka se pokusí sama zpracovat pomůcku pro žáky – pracovní list dle předlohy učitelky.
- Pravidelná setkání paní Vlasty a mě jako učitelky bude probíhat každý čtvrtek od 12:00 hodin. Nad rámec budou probíhat také konzultační hodiny pro rodiče, vždy po předchozí domluvě od 13:00 – 15:00.
- Asistentka pedagoga i já se budeme snažit o vytvoření příjemného klimatu a vzájemnou spolupráci a komunikaci tak, aby se dařilo splnit stanovený cíl spolupráce - poskytnout rovné šance ke vzdělání všem žákům bez rozdílů. Literaturu z knihovny, která se zabývá způsoby práce s dětmi s ADHD si paní asistentka nezapůjčila, nekontaktovala také asistentku pedagoga, která již absolvovala kurz pro asistenty pedagoga. Tento bod plánu nebyl naplněn. Vyplnění dotazníku pro účely diplomové práce dosud také zůstává bez odezvy.

Mimo shora uvedeného plánu byl řešen problém mezi paní asistentkou a paní učitelkou výtvarné výchovy. Celá situace se i po mé intervenci jeví jako neutěšená a situaci řeší ředitelka školy.

Paní asistentka mi rovněž předala vyplněný dotazník, který byl zadán v měsíci září pro účely zpracování mé diplomové práce. Paní asistentka též přislíbila vyplnit ještě jeden dotazník o průběhu naší spolupráce během školního roku 2016 - 2017.

Od 12. 1. do 23. 1. byla asistentka opět na nemocenské.

23. 1. má paní asistentka připravený plán práce na celý den. Na plánu je napsáno, co vše bylo za její nepřítomnosti probráno, a jak a co vše zvládl Jiřík i slabší žáci, se kterými je potřeba pracovat.

V průběhu pracovní neschopnosti paní Vlasty došlo k přesazení žáků a Jiřík nově sedí s Nikolkou, čímž je paní asistentka zaskočena. Jiřík s Nikolkou dobře vychází, není patrný žádný problém.

Na dotaz, zda paní asistentka zpracovala pracovní list, dotazník nebo pomůcky, sděluje, že nikoliv. Literaturu také dle mého doporučení stále neprostudovala.

26. 1. proběhla pravidelná schůzka mě a paní asistentky. Paní asistentka je seznámena s plánem akcí, proběhne slavnostní předávání vysvědčení v Domě dětí a mládeže. K této příležitosti proběhne také karneval pro děti a předání diplomů rodičům za překonání prvního pololetí v první třídě.

Karneval se uskuteční v úterý 31. 1. Paní Vlasta mě zaskočila otázkou, co by zde měla dělat. Vnesla jsem návrh, aby zkusila vymyslet hry a soutěže pro děti. Paní asistentka tuto možnost odmítá, uvádí, že je časově zaneprázdněna a o víkendu se věnuje své rodině.

31. 1., kdy je slavnostní předání vysvědčení, je paní asistentka od rána neklidná a k dětem není vstřícná. Stále prý neví, co bude v Domově dětí a mládeže (dále jen DDM) dělat a zmatkuje. Na dotaz, zda je vše v pořádku, sděluje, že prý je toho na ni moc.

Snažím se ji uklidnit a hovořím o tom, že bude nutná pomoc při oblékání dětí do karnevalových masek a budu jí vděčná, pokud se této úlohy zhostí. Také bude nutné přivítat rodiče, fotografovat, připravit pomůcky ke hrám a soutěžím apod.

Jiřík vše zvládá bez problémů. Na první vysvědčení, kde jsou samé jedničky, se moc těší. Přijde se na něj podívat i babička. Má krásnou masku (pošťáka). Do masky se Jiřík obléká sám, pomoc paní asistentky odmítá, což stupňuje její neklid, proto se snažím ji převést k jiné činnosti a prosím ji o přípravu nafukovacích balónků. V této činnosti jí pomáhá tatínek Jiříka, který přišel do DDM dříve než ostatní rodiče. Paní asistentce se nedaří fotografovat, ani jinak se zapojovat do her a soutěží. Fotografují dvě maminky a žáci i rodiče si užívají zábavy.

Paní asistentka se dle svých slov necítí po nemoci ještě moc dobře a odchází ze sálu na chodbu. Po skončení akce odcházíme zpět do školy a paní Vlasta odchází ihned domů z důvodu nevolnosti.

Únor 2017

1. 2. začíná pravidelný plavecký výcvik pro první ročníky. Společně s naší třídou dochází do plaveckého bazénu také vedlejší třída. Paní asistentka opět sděluje obavy, jak situaci zvládne. Z mé strany je opět snaha o to ji uklidnit. Výcvik budou pomáhat zajistit i vychovatelky ze školní družiny.

Již první den se ale neobejde bez obtíží – paní asistenta přichází se zpožděním. Výhodou je, že Jiřík nepotřebuje její pomoc, plavat umí a nebojí se vody. I ostatní žáci jsou v poklidu.

2. 2. probíhá pravidelná čtvrtěční schůzka. Hlavním tématem, které se řeší, je plavání. Ze strany učitelky jsem navrhla možnost výměny na plavání za jinou asistentku pedagoga. Tuto možnost paní asistentka odmítla. Protože se snažíme hovořit o jejím stresu z nových situací ve třídě a možné podpoře ze strany školy, nezbývá čas na stanovení plánu.

8. 2. probíhá další plavání, paní asistentka se snaží být klidnější. Já sama se snažím o povzbuzení a podporu. Velká nervozita je přesto znát. Paní asistentka funguje spíše jako dozor, děti si plavecký výcvik užívají. Jiřík je zcela samostatný.

Nastavená pravidla spolupráce fungují kromě převlékání paní asistentky na tělesnou výchovu, jejího samostudia, případného kontaktování asistentky pedagoga, která absolvovala kurz pro asistenty pedagoga. Obě se snažíme o dodržování pravidelných čtvrtěčních konzultací. Paní asistentka si je vědoma toho, že špatně snáší nové situace, hovoří o nejistotě, zda dělá vše správně. S Jiříkem mají nastaven vztah tak, že pokud Jiřík potřebuje, o pomoc si řekne, ale zbytečně ji nevyhledává.

9. 2. proběhla opět konzultace mezi mnou a paní asistentkou, kde byl aktualizován a znovu stanoven plán spolupráce.

Plán spolupráce učitelky a asistentky pedagoga pro únor 2017

- Pravidla týkající se spolupráce s Jiříkem a dalšími žáky zůstávají zachována předchozího plánu. Paní asistentka dodržuje pravidlo týkající se návštěv jejích synů. Nově se objevila potřeba větší pomoci Vašíkovi, který učivo 1. ročníku nezvládá.

Paní Vlasta dostane zpracovaný plán práce s Vašíkem a doporučení, jak by mu mohla ve zvládnutí učiva pomoci – doporučeny konkrétní pomůcky (např. v matematice fazolky nebo krokovací pás, na český jazyk odlišení písmenek pomocí barev, tabulky na psaní apod.)

Paní asistentka se bude snažit pracovat s Vašíkem na základě těchto doporučení.

- Paní asistentka se bude i nadále snažit dodržovat pravidla stanovené v předchozím plánu (jejich dodržování se daří), termíny konzultací mezi námi budou i nadále probíhat každý čtvrtek od 12:00, nad rámec budou i nadále probíhat konzultační hodiny pro rodiče, vždy na základě předchozí domluvy rodiče s učitelkou.

- Vytváření příjemného klimatu ve třídě se z mého pohledu daří. V oblasti nastudování literatury o práci s dětmi s ADHD zůstává situace beze změn – tento bod plánu je nesplněn. Paní asistentka byla také urgována v odevzdání dotazníku pro účely diplomové práce.

Již na konzultaci bylo patrné, že paní asistentka si není jistá tím, jak s Vašíkem pracovat. Z mojí strany byla nabídnuta pomoc, ale patrně jí nebude využito z časových důvodů paní asistentky.

Po konzultaci následovalo jen několik dnů, než nastaly v termínu 13. 2. – 17. 2. jarní prázdniny. Do jarních prázdnin se jevila spolupráce jako bezproblémová. Na jarní prázdniny navázalo neplacené volno paní asistentky od 20. 2. do 24. 2., důvodem byly střevní obtíže paní asistentky, v tomto týdnu tedy neproběhla ani pravidelná konzultace.

Od 27. 2. je paní asistentka zpět v zaměstnání. Při práci s Vašíkem se jí snažím pomáhat a podporovat. Pokud to atmosféra ve třídě umožňuje, kontroluji práci s Vašíkem a paní asistentka kontroluje zbytek třídy a následně si předáváme zpětnou vazbu. Přála bych si, abychom si informaci a popis práce s Vašíkem mohly předávat ve větším klidu. Již v předchozí spolupráci se projevila nejistota paní Vlasty v nových situacích, nejistota, zda dělá práci dobře. Stále více a více se domnívám, že pokud by paní Vlasta ustoupila z toho, že „*kromě čtvrtka nemám čas na to, abych se tomu věnovala*“, byla by pro ni práce lépe zvladatelná.

Březen 2017

Ve čtvrtek 2. 3. probíhá pravidelná konzultace mezi paní asistentkou a mnou. Cílem konzultace je aktualizace a vyhodnocení plánu, protože se jedná o první konzultaci v rámci měsíce.

- Trvá primární zaměření paní asistentky na pomoc Vašíkovi, pomoc Jiříkovi trvá jen v případech, kdy si o ni sám řekne. Paní asistentka si bude i nadále osvojovat práci s pomůckami, které by Vašíkovi mohly pomoci. Jiřík bude navíc v termínu od 6. 3. do 10. 3. na ozdravném pobytu.

- Pravidla uvedené v druhém bodu předchozího plánu zůstávají nezměněna. Z mé strany je kvitováno zlepšení v oblasti pomoci paní asistentky při lekcích plavání, převlékání na TV zůstává stále ze strany paní asistentky neakceptováno.
- Paní asistentka je seznámena s mimořádnými aktivitami, které nás v březnu čekají – jedná se o absolvování přednášek na téma zdravých zubů (16. 3.), vycházka v okolí školy – v rámci předmětu Člověk a jeho svět (20. 3.), schůzky paní asistentky s paní ředitelkou (23. 3.), návštěva z PPP (24. 3.) a Noc s Andersenem (29. 3. - 30. 3). Noc s Andersenem spočívala v přenocování dětí ve škole.
- Termíny našich čtvrtěčních konzultací v termínech 9. 3., 16. 3., 23. 3. a 30. 3. zůstávají výše uvedeným programem nezměněny. Tématem konzultací bude zejména práce paní asistentky s Vašíkem.

Na konzultaci byl vznesen z mé strany dotaz, zda paní asistentka již nastudovala pedagogickou literaturu, zavolala asistentce pedagoga, která již absolvovala kurz pro asistenty, a zda již došlo k vyplnění dotazníku k diplomové práci. Paní asistentka k tomu sdělila *„neměla jsem na tyto aktivity čas, ale jakmile se mi naskytne nějaká příležitost, že budu mít v práci volněji, tak to udělám.“*

Z dalších konzultací je patrné, že se paní asistentka cítí při pomoci Vašíkovi nejistě. Kvůli svým synům, kteří budou na přespání ve škole přítomni, rovněž zvažuje, zda bude její účast nutná. Další obavy paní asistentky se týkají schůzky s paní ředitelkou, žádá informace, co bude předmětem schůzky, sděluji, že tyto informace nemám.

V týdnu od 6. 3. do 10. 3., kdy je Jiřík na horách, vzniká několik konfliktů mezi paní asistentkou a Vašíkem. Situace se z mého pohledu jeví tak, že pokud Vašík nevěnuje látce dostatečnou pozornost a je pomalý, paní asistentka na něho začne reagovat podrážděně a on se uzavře. V těchto situacích pak volím strategii, kdy paní asistentka přebírá dozor nad třídou a já sama pracuji s Vašíkem. Tyto situace jsou pro všechny přítomné náročné zvládat. Na školu se také obrací matka Vašíka a dotazuje se, jak situace probíhají z mého pohledu.

Jiřík se v dalším týdnu vrací z ozdravného pobytu, přípravu, kterou dostal ke zpracování, má v pořádku, nepotřebuje tedy pomoc asistentky při doplnění látky.

Na schůzce paní ředitelky s asistentkou vše proběhlo dle slov paní asistentky v pořádku, schůzky se účastnily také další asistentky, na doporučení paní ředitelky si s nimi paní asistentka domluvila schůzku.

Návštěva pracovníků PPP proběhla také bez větších komplikací, i když je na paní Vlastě znát nervozita, přestože byla na návštěvu předem připravena.

Na pravidelné čtvrtletní konzultaci s paní asistentkou řeším přespávání ve škole z 29. na 30. 3. Paní asistentka opět reaguje tím, že „*nad rámec pracovní doby ve škole nebudu, přespávání ve škole je výmysl učitelů, kterého se nebudu účastnit.*“ S paní asistentkou řeším, že pokud by s dětmi trávila čas také tímto způsobem, byla by si možná jistější při hodinách a jiných činnostech a i děti by jí více respektovaly. Odpověď paní asistentky je opět odmítavá, uvádí, že „*nad rámec nebudu nic dělat, mám rodinu a svůj život.*“ I když jsem se paní asistentky chtěla zeptat, proč si myslí, že jiné asistentky s tím problémem nemají, neudělala jsem tak s vědomím, že by mohly nepříjemnosti negativně ovlivnit atmosféru ve třídě. Postoj paní asistentky vnímám čím dál více jako vyhraněný, domnívám se, že jí práce nenaplnuje.

29. 3. nastává situace, kdy se děti paní asistentky na nocování ptají a sdělují, že se těší, paní asistentka je k dětem odtažitá. Přípravy na noc probíhají již během dne, Jiřík má na besedě s panem spisovatelem maminku. Rodičům bylo sděleno, že paní Vlasta se nocování účastnit nebude, bude ale přítomna paní asistentka z jiné třídy. Nocování zvládne celá třída bez potíží.

30. 3. se děti budí ve škole a po hygieně a převlékání začíná výuka, na kterou přichází i paní asistentka. Děti opět hovoří o nocování a paní asistentka je k nim odtažitá a nepříjemná. Sama jsem ze situace unavená, a také moje dobrá nálada z nocování a zážitku s dětmi se začíná kazit. Paní asistentka sděluje, že následující den nebude v práci – jde k lékaři. Dnešní konzultaci po společné dohodě zrušíme z důvodu únavy a špatného naladění. Paní asistentce pouze sdělují, že jsem znovu musela řešit její nepřevlékání se na tělesnou výchovu, a sdělují, že bych byla ráda, pokud bych se na další konzultaci dozvěděla, že podnikla kroky, které by jí práci usnadnily – nastudování literatury a schůzka s dalšími asistentkami. Rovněž sdělují, že bych byla ráda, když by doložila dotazník k diplomové práci. Tyto prosby zůstávají bez reakce paní asistentky a loučíme se. A pouze okrajově sdělují, že 3. 4. proběhne návštěva velikonoční výstavy a 6. 4. a 7. 4. budeme připravovat zápis prvňáčků.

Duben 2017

Na první konzultaci v měsíci dubnu (6. 4.) aktualizujeme plán. Znovu se musíme vrátit ke konkrétním pravidlům, která má paní Vlasta dodržovat.

Plán spolupráce učitelky a asistentky pedagoga pro duben 2017

V plánu se znovu objevují body, které byly již v minulosti řešeny, důvodem je, že se jeví jako nutné je znovu uvést vzhledem k jejich nedodržování.

- Paní asistentka bude zaměřena na spolupráci s Vašíkem, pokud bude potřebovat pomoci Jiřík, řekne si a bude se věnovat také jemu. Paní asistentka bude docházet za svými syny jen 2 přestávky denně, jinak bude zůstat ve třídě a věnovat se své práci a žákům.
- Paní asistentka nebude v průběhu hodiny narušovat výuku svých přecházením po třídě a napomínám žáků – problém nenastal v mých hodinách, ale stěžují si učitelé ostatních předmětů.
- Paní asistentka se bude převlékat na tělesnou výchovu.
- Paní asistentka je seznámena s mimořádnými aktivitami, které nás v dubnu čekají – jedná se o přípravu na zápis prvňáčků (dnes 6. 4. a také 7. 4.), 10. 4. výrobu zrcátek pod vedením externích lektorů, 11. 4. divadelní představení divadla GONG – Mauglí, které proběhne v Praze, 13. - 17. 4. proběhnou velikonoční prázdniny, 25. 4. bude den projektu Naše město a 27. 4., kdy navštívíme městskou knihovnu, ve které probíhá projekt Čtenář.
- Termíny našich čtvrtěčních konzultací v termínech (6. 4., 13. 4., 20. 4. a 27. 4.) zůstávají výše uvedeným programem nezměněny.

S paní asistentkou se snažím řešit nedodržování některých pravidel (převlékání se na tělesnou výchovu apod.). Paní asistentka zůstává bez větších reakcí, pouze znovu uvádí „*převlékání mi nevyhovuje, i když jsem tu s dětmi, nejsem jedna z nich a také to nestíhám.*“ Odpovídám paní Vlastně, že můžeme na její převlečení počkat, odpovídá „*to bych vás okrádala o čas.*“ Apeluji na paní asistentku, ať jde příkladem a nevyvolává zbytečné konflikty, a pokud budou připomínky k její osobě pokračovat, budu nucena vše řešit s paní ředitelkou. Dotazník k diplomové práci je stále neodevzdán, i když je o jeho vyplnění opakovaně žádáno.

Z konzultace si čím dál více uvědomuji, že se od paní Vlasty nedá očekávat nadšení pro práci

asistentky a mám dojem, že ji práce nebaví a těžce snáší změny týkající se chodu třídy. Otevřeně říká „*nevím, proč je ve škole tolik akcí.*“ Pouze, když zmíním prázdniny, tak je vidět, že se těší.

Na velikonoční výstavě (3. 4.) si paní asistentka prochází výstavu sama a nakupuje věci sobě, po návratu k dětem je neustále napomíná (Nestrkej se. Nesahej na vystavené zboží, když nenakupuješ. Odejdi., ...). Při odchodu z výstavy oslovil paní asistentku cizí muž, a když jsem se na konzultaci ptala, o co šlo, dle slov paní asistentky jí muž řekl: „*Je vidět, že vám ty děti lezou na nervy, ženo, vy toto povolání nedělejte.*“ Paní asistentka na toto reagovala úsměvem. Tato informace mě jen utvrdila v tom, že paní asistentku práce nebaví a je to čím dál více patrné.

Začátkem dubna je Jiřík celý týden nemocný a pro doplnění látky vyžaduje individuální přístup. Po dohodě s rodiči sestavuji paní asistentce plán a domlouváme, že dokud si Jiřík nedoplní učivo, bude tu paní Vlasta prioritně pro něho.

Protože Jiřík po absenci probíranou látku rychle doplnil, začíná se paní asistentka opět věnovat více Vašíkovi. Vašík je objedнан do pedagogicko-psychologické poradny, jeho schopnosti jsou omezené a je opravdu hodně slabý. Po psychické stránce mu bohužel paní Vlasta svým chováním příliš nepomáhá – často od ní namísto podpory slyší, co všechno neumí a „*už nevím, co mám dělat, pořád ti to nejde.*“ To, že Vašík potřebuje pomoc, podporu a trpělivý přístup, řešíme i na konzultaci. Paní asistentka říká: „*Toho Vaška nedávám, musím o přestávce ze třídy, abych to rozdýchala. Pracovat s takovým dítětem je ztráta času.*“

Výroba zrcátek 10. 4. probíhá bez komplikací, paní asistentka dodržuje pravidla práce s Vašíkem i v rámci třídy. Při výrobě zrcátek pomáhá externí lektorka, k dětem je vstřícná a děti s ní spolupracují. Paní asistentka mi později sdělí, že se cítila při této činnosti nepotřebná a na dotaz, jak jí s tím mohu pomoci, již nic neodpovídá a ihned po výuce odchází.

11. 4. jedeme do divadla do Prahy. Sraz u vlaku je v 7:15. Paní asistentka má hlavní starost, jak to bude s proplacením času stráveného nad rámec její pracovní doby a také se jí nelíbí, že cestujeme vlakem. Její dotazy odkazují přímo na paní ředitelku, i když mne mrzí, že se v první řadě nezajímá o potřeby dětí. Cesta tam proběhla v pořádku, na cestě zpět ale nastává chaos. Paní asistentka se pokouší, aby vše bylo co nejrychlejší, nedává dětem potřebný čas. Situaci na místě řeším a vše se začne odehrávat ve větším klidu. Po návratu do školy paní asistentka

ihned odchází a sděluje, že 13. 4. nebude moci proběhnout naše konzultace, protože potřebuje odejít ze školy dříve.

Po velikonočních prázdninách proběhne konzultace, která je znovu zaměřená na potřebu respektovat tempo Vašíka. Jsem ráda, že proběhla schůzka paní Vlasty s jinou paní asistentkou a došlo k výměně zkušeností. Až následně v nepřítomnosti paní Vlasty se od paní asistentky, se kterou její konzultace proběhla, dozvídám, že jejich kontakt proběhl ve velkém spěchu. Přesto, že zazněla nabídka další konzultace ve větším klidu, byla tato možnost paní Vlastou odmítnuta. Dozvídám se, že paní Vlastě nešlo příliš o informace týkající se práce s žáky, ale o informace k dovolené a k prodloužení smlouvy – o to, jaký je obvyklý postup.

Na projektovém dni s názvem Naše Město je paní asistentka požádána o to, aby se věnovala zejména Jiříkovi. K tomu paní asistentka dodává: „*Jsem ráda, že se mohu věnovat jen Jiříkovi, jelikož práce s Vašíkem je děs, nic neumí a nemá smysl s ním ztrácet čas.*“ Tuto situaci a nevhodnost její výpovědi řešíme na další konzultaci. Nemůže si dovolit toto říct před dětmi a před Vašíkem. Kromě této situace probíhá den v poklidu, paní asistentka se zapojuje minimálně.

26. 4. je paní asistentka ve třídě jen krátce, odchází se syny k lékaři. Jejím úkolem je proto pouze čtení s Vašíkem. Po odchodu paní asistentky jde třída na plavání, všímám si, že děti reagují na nepřítomnost paní Vlasty pozitivně. Každý zvládá vše samostatně. Neptají se na každou maličkost. Nejsou ve stresu, že něco udělají špatně a paní asistentka je za to pokárá.

27. 4. probíhá návštěva městské knihovny znovu v poklidu, paní asistentka opět odchází k lékaři. Paní asistentka a já s dětmi se následně setkáváme ve škole, vše je opět bez komplikací. Následně probíhá naše společná konzultace – opět řešíme možnosti, jak pomoci s učivem Vašíkovi. Pohled paní asistentky na Vašíka zůstává bohužel i přes naši rozmluvu nezměněn, paní asistentka nereflektuje žádné malé pokroky a s chlapcem nedokáže navázat bližší kontakt.

28. 4. nastal konflikt paní asistentky s paní učitelkou na angličtinu – paní asistentka rušila hodinu, žákům pomáhala, přestože bylo zřejmé, že práci zvládají samostatně. Při prosbě paní učitelky k paní asistentce o větší klid vznikl konflikt – dle slov paní učitelky se s ní paní asistentka začala hádat, že děti nezvládají a potřebují pomoc. Situaci odpoledne řeší vedení školy.

Květen 2017

S paní asistentkou na úvodní květnové konzultaci dne 4. 5. řešíme, že nedochází do značné míry k plnění stanoveného plánu. Plán z těchto důvodů zůstává zachován v původní podobě, s výjimkou mimořádných akcí, které v měsíci květnu nejsou zatím plánovány a s termíny konzultací 4. 5., 11. 5., 18. 5. a 25. 5. Paní asistentku žádám o doplnění dotazníku k diplomové práci, který jsem dosud neobdržela.

Na konzultaci 4. 5. hovoříme o konfliktu s paní učitelkou angličtiny a také o možnostech pomoci Vašíkovi. Ptám se, zda se o způsobech pomoci bavila paní Vlasta s další asistentkou – sděluje, že nikoliv. Paní asistentka hovoří o tom, že děti jako Vašík „nemají v běžné škole co dělat.“ Argumentuji, že bez těchto dětí by na naší škole ona neměla co dělat.

S paní asistentkou konzultuji materiály připravené na dnešní třídní schůzku. Paní asistentka na třídní schůzce nebude, bude na třídní schůzce svých synů. Sděluji, že do pedagogicko-psychologické poradny budu odesílat během příštího týdne zprávu, že se stále nedaří, aby Vašík zvládal látku.

Do 11. 5., kdy se koná další konzultace, probíhá ve třídě vše bez větších obtíží. Někteří rodiče na třídní schůzce sdělili, že jim vadí, když paní asistentka dítěti pomáhá, pokud pomoci nepotřebuje. Předání této informace proběhne bez odezvy.

Od 18. 6. do 26. 5. není paní asistentka ve třídě přítomna, ošetřuje jednoho ze synů. V průběhu její nepřítomnosti probíhá chod ve třídě bez problémů. V pondělí 29. 5. předávám paní asistenci seznam aktivit na červen 2017 a seznamuji ji s tím, co se událo v době její nepřítomnosti (absence ve třídě, probíraná látka...). Konzultace 1. 6. se nebude konat, prosím paní asistentku, aby si informace přečetla v předaném materiálu.

Paní asistentka mne svou reakcí na mimořádné akce nepřekvapí, když řekne „*zase tolit akcí.*“ Pro mne jako pro učitelku je to jasné, proč tyto akce jsou – jsou spojené s koncem školního roku a s tím, že se děti již těší na léto a prázdniny. Paní asistentka se rozčílí, že akce jsou nad rámec pracovní doby – hovoří o tom, že doufá, že ze ZOO se vrátíme v její stanovené pracovní době. Pro ostatní odpolední akce je účast paní asistentky dobrovolná a paní Vlasta ji ihned odmítá.

Červen 2017

Plán zůstává opět beze změn, protože do značné míry není dodržován. Některé body také nelze příliš hodnotit vzhledem k absenci paní asistentky v minulém měsíci. První konzultace se uskutečnila 8. 6. Plán byl aktualizován pouze v posledních dvou bodech.

- Paní asistentka byla seznámena s mimořádnými akcemi v měsíci – dnes proběhl den dětí, 5. 6. navštívíme ZOO Zelčín, 19. 6. bude třídní focení, 20. 6. proběhne seminář Ochrana člověka za mimořádných událostí, 21. 6. se koná poslední plavání, které se bude v drobnostech lišit od toho běžného, 27. 6. se budou děti loučit s školou (od 17:00 ve Společenském domě), 28. 6. se budeme účastnit vyhodnocení projektu Čtenář v DDM (od 16:00) a na úplný závěr budeme 30. 6. slavnostně předávat vysvědčení.
- Každý čtvrtek budou i nadále probíhat naše konzultace (8. 6., 15. 6., krátká závěrečná konzultace 22. 6.).

1. 6. je připraven den plný her, jsou tu různá stanoviště. Paní asistentka se bohužel věnuje hodně svým dětem a Vašík a Jiřík jsou opomíjeni. Všechny děti jsou naštěstí zabrané do her, a tak nemám pocit, že by je mrzelo, že se jim paní Vlasta nevěnuje. I další dny probíhají v poklidu.

5. 6. je výlet do ZOO Zelčín – odjezd je v 8:00, celé dopoledne probíhá v poklidu. K obědu jsou palačinky, Jiřík sděluje, že toto jídlo nejí, paní asistentka je nervózní, ale podaří se jí vyjednat suchou palačinku, kterou Jiřík sní. Hned po obědě se paní asistentka zajímá o to, kdy pojedeme domů a stále telefonuje. Po obědě nás čeká další program, takže odjíždíme v 13:45, paní asistentka nečeká, až si děti vyzvednou rodiče a ihned odchází.

V průběhu měsíce června i nadále přetrvává vyrušování paní asistentky v hodinách. Nastane také situace, kdy se paní asistentka vrátí od lékaře a svým příchodem zcela naruší chod hodiny - ihned se ptá, co má dělat a dožaduje se předání informace bez toho, aby mi dala prostor k uložení práce dětem, a poté, abychom si informace předaly. V této hodině je i kolegyně, která si plní vzájemnou hospitaci. Chováním paní asistentky je úplně zděšena a o přestávce mi sděluje: *„Teda, toto bych nedala, tento člověk ve škole nemá co dělat. Myslela*

jsem, že asistent má ve třídě pomáhat a ne se dohadovat s učitelem a vyrušovat děti od práce. Z tohoto důvodu asistenta pedagoga ve třídě odmítám. “

15. 6. probíhá pravidelná čtvrtěční konzultace. Týden 12. – 16. 6. probíhá v poklidu. Paní asistentka se věnuje v hodinách matematiky Jříkovi (jedná se o nárazovou pomoc), při ostatních hodinách se prioritně zajímá o Vašíka. Je patrná snaha paní asistentky, aby spolupráce probíhala v klidu, snaží se reagovat klidně. Na konzultaci hodnotíme uplynulé období, znovu asistentku žádám o dotazník k diplomové práci. Společně řešíme, co je nutné ještě připravit – příští týden budeme vybírat učebnice angličtiny, musíme vyrobit diplomy za plavecký výcvik, připravit pomůcky do 2. třídy a připravit a obstarat stanoviště 20. 6. na projekt Ochrany člověka za mimořádných událostí.

20. 6. probíhá projekt, první dvě hodiny děti chodí po stanovištích a v 10:00 děti převádíme do hasičské zbrojnice. Spolu s naší třídou jde také přípravná třída, kde má paní asistentka syna, a sděluje, že syna, který je v přípravné třídě, bolí zub. Paní asistentce jsme proto umožnili, aby se synem mohla zůstat ve škole. S přáním hezkého víkendu se loučíme.

26. 6. paní asistentka přichází do třídy později, byla u lékaře. Po jejím návratu opět dochází k narušování výuky – paní asistentka děti napomíná, s dětmi máme třídnickou hodinu, a tak chtějí pomáhat. Paní asistentku o přestávce žádám, aby při výuce nerušila.

27. 6. se uskutečnila ranní závěrečná schůzka asistentů v ředitelně školy. Na této schůzce se paní Vlasta dozvěděla, že ji nebude prodloužena pracovní smlouva na další školní rok. Ihned po schůzce požádala o mimořádnou dovolenou. S touto informací jsem byla seznámena až paní ředitelkou.

Osobně jsem paní Vlastu kontaktovala a pozvala ji na závěrečné předání vysvědčení v tomto školním roce. Také jsem ji požádala o vyplnění závěrečného dotazníku k mé práci.

Účast mi byla přislíbena. I přesto se paní Vlasta na závěrečné setkání s dětmi a rodiči nedostavila, což mě velice zklamalo.

I přes trvající žádosti a urgence jsem od paní asistentky nedostala vyplněný dotazník o naší spolupráci. Vzor dotazníku je vložen v příloze diplomové práce.

K dispozici mám jen vyplněný dotazník ze začátku naší spolupráce, který byl paní asistentce předán k vyplnění během měsíce září a zpětná vazba od paní asistentky přišla během ledna 2017. Bohužel příslibení vyplnění dotazníku v průběhu naší spolupráce se zatím nekoná.

8. 1 Shrnutí empirického šetření za období září 2016 až červen 2017

Provedená případová studie probíhala od září 2016 do konce června 2017 – zaznamenán je tedy jeden celý školní rok. Paní asistentka pedagoga nastoupila do třídy 1. D bez předchozích pedagogických zkušeností, a přesto, že tvrdila, že má práci s dětmi ráda, jevila se pro ni často jako velmi náročná a stresující.

Paní Vlasta měla spolupracovat primárně s Jiříkem, který má stanoven IVP, ten se ale nakonec jevil jako hodně samostatný a její pomoc potřeboval jen při výtvarné výchově. Paní asistentka se tak mohla věnovat i dalším dětem, které potřebovaly její pomoc více. S postupným přibýváním látky byla potřeba pomoci spíše pro žáka Vašíka, který patřil mezi slabší žáky, a učivo pro něho bylo jen stěží zvladatelné.

Má spolupráce s paní asistentkou i její spolupráce s žáky byla bohužel do značné míry ovlivněna jejím odmítáním aktivit, které se vymykaly běžné pracovní době. Paní asistentka také špatně snášela nové situace (mimoškolní akce). Tyto situace vedly k tomu, že bylo nutné věnovat pozornost i paní asistentce a uklidnit ji.

Paní asistentka měla bohužel také konflikt s paní učitelkou na výtvarnou výchovu, který muselo řešit i vedení základní školy a také se mnou kvůli vyrušování při výuce. Opakovaně jsme se snažily v rámci plánu spolupráce nastavit pravidla tak, aby ke zbytečným konfliktům nedocházelo.

Přesto, že se paní asistentka cítila ve své pozici nejistě a stále hledala ujištění, že práci odvádí dobře, nevyužila možností, které jí byly doporučeny, aby se v práci sama zlepšila – nastudování literatury nebo kontaktování asistentky pedagoga, která má více zkušeností.

I když po urgenci paní ředitelky byla konzultace se zkušenější paní asistentkou uskutečněna, tato konzultace proběhla pouze v rychlosti bez projevení většího zájmu ze strany paní Vlasty. Jejím zaškolení také neprospěly časté absence.

Pokud byla paní Vlasta tázána, zda je něco, co by potřebovala ona jako podporu ode mě nebo od vedení ZŠ, nebyla schopná nic uvést, takže situace byla i pro mne náročná a cítila jsem se nejistě.

Kladně hodnotím, že se paní asistentka postupně naučila spolupracovat s Jiříkem i dalšími dětmi a s žádným z nich neměla kromě naprostých počátků konflikt. Ve spolupráci s Jiříkem se postupně začala zlepšovat – naučila se poznávat, že je potřeba nechat mu určitou dávku samostatnosti, nechat mu jeho prostor a čas. Postupně se také stalo pravidlem, že Jiřík si o pomoc řekl ve chvíli, kdy ji potřeboval, a paní asistentka se mohla více věnovat ostatním.

Od února 2017 se ukázala potřeba větší spolupráce a pozornosti věnované Vašíkovi – práce s konkrétními pomůckami, které by mu pomohly zvládat učivo 1. třídy.

Paní asistentka měla i v druhé polovině školního roku přetrvávající konflikty kvůli nedodržování klidu ve třídě, nepřevlékání se na tělesnou výchovu apod. Stejně jako prosby na dodržování některých pravidel i má prosba o vyplnění dotazníku k diplomové práci zůstala bez větší odezvy.

Paní asistence nebyla prodloužena vedením školy pracovní smlouva – z pohledu vedení s ní bylo více konfliktů než s jinými asistentkami, a škola potřebuje někoho, kdo je ochoten být výjimečně k dispozici i mimo běžnou pracovní dobu a bude rád pracovat s dětmi. S tímto rozhodnutím plně souhlasím i já jako učitelka, která mohla s touto paní asistentkou spolupracovat.

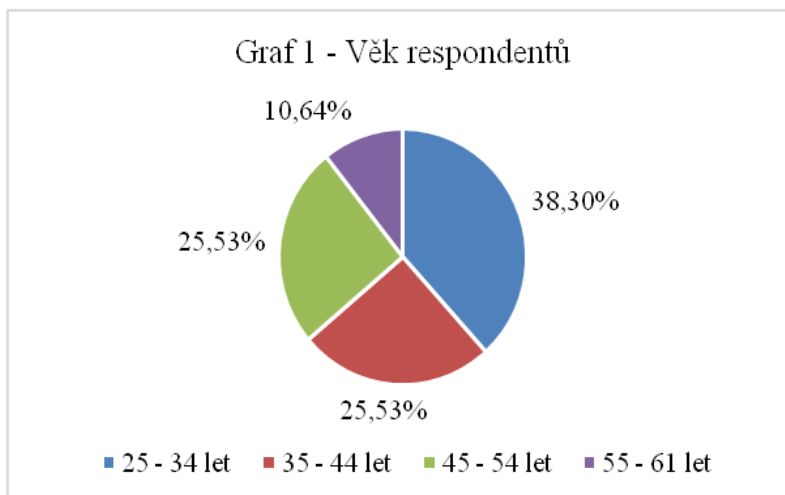
Protože jsem chtěla zjistit, zda je tato zkušenost s paní asistentkou zkušeností, kterou lze zobecnit, rozhodla jsem se uskutečnit také doplňkové dotazníkové šetření. Kompletní dotazník je uveden v příloze diplomové práce.

8. 2 Dotazníkové šetření

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 47 respondentů. Dotazník byl šířen elektronicky a vyplňovat jej bylo možné od 22. 3.2017 do 5. 5. 2017. Počet zobrazení dotazníku byl 206, počet dotazníků, které byly řádně vyplněné, byl 47, dalších nedokončených vyplnění dotazníku bylo 22. V 137 případech návštěvníci po zobrazení dotazníku ani nezapočali jeho vyplňování. Návratnost dotazníku tedy činí 22,8 %. Většina osob vyplnila dotazník v rozmezí

od 30 do 60 minut (59,6 %). Již v označení dotazníku bylo uvedeno, že je dotazník určen pro pedagogy prvního stupně ZŠ, kteří mají zkušenost s asistentem pedagoga ve své třídě.

Otázka č. 1. Jaký je váš věk? Je vyhodnocena níže v grafu. Nejvíce respondentů bylo ve věku 25 – 34 let, jednalo se celkem o 38,30 %. Nejméně početnou skupinu pak tvořili učitelé ve věku 55 – 61 let.

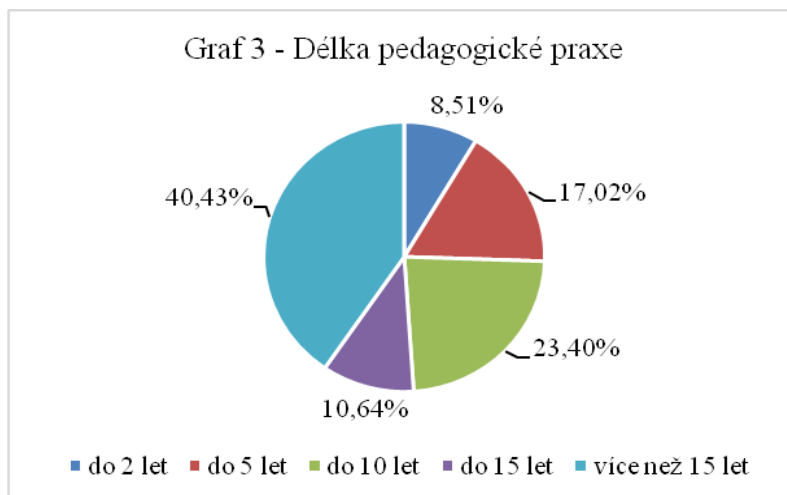
Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Otázka č. 2. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání? Výzkum byl zaměřen na učitele, dalo se proto předpokládat, že všichni dotázaní budou mít vysokoškolské vzdělání. Tento předpoklad se potvrdil.

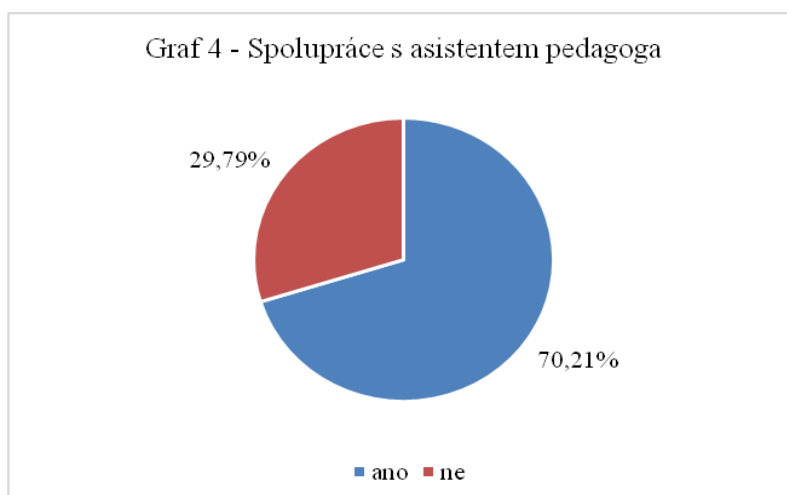
Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Otázka č. 3. Jak dlouho vykonáváte pedagogickou praxi? Většina respondentů má opravdu dlouhou praxi, více než 50 % respondentů (51,07 % má pedagogickou praxi delší než 10 let).

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Otázka č. 4. Spolupracoval/a jste již dříve s asistentem pedagoga zjišťovala, jak velká část výzkumného vzorku má zkušenost s přítomností asistenta pedagoga ve svých hodinách. 33 respondentů (70,21 %) má zkušenost se spoluprací s asistentem pedagoga.

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Další otázky již obsahovaly odpovědi, které byly textově delší, a tím také náročnější na vyhodnocení. Na **otázku č. 5 Jak probíhal příchod asistenta pedagoga do Vaší třídy?** se odpovědi různily. U 38 respondentů (80,85 %) je z odpovědi patrné, že příchod asistenta pedagoga do třídy probíhal bez problémů nebo s problémy počátečními, minimálními. V některých případech přišel učitel do třídy, kde již asistent pedagoga působil, a pouze navázal spoluprací s novým učitelem. Jeden z respondentů dokonce použil spojení, že příchod asistenta pedagoga pro něho byl „velká úleva“. Kladně hodnotí způsob spolupráce

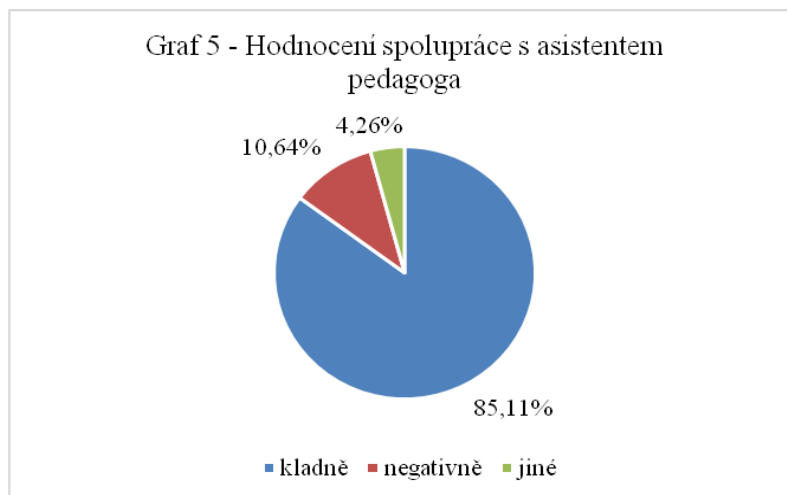
respondenti v případech, kdy se s asistentem pedagoga znali z doby dřívější, nebo se seznámili v přípravném týdnu. U 7 respondentů (14,89 %) je příchod asistenta hodnocen negativně. Pokud bylo u výpovědi blíže uvedeno, co konkrétně není přijímáno kladně, jedná se o situace, kdy došlo ke změně asistenta pedagoga „*Chaoticky, každou chvíli přijde někdo jiný. Jen mi oznámí, že u mě bude, protože to má v rozvrhu, nezohledňuje se, kdy, na které hodiny, ke kterým dětem ho potřebuji já - a zda vůbec. Mě poté čeká vymyslet úpravy rozvrhu tak, abych ho mohla smysluplně využít. Za měsíc se situace mění s příchodem nového asistenta.*“

Odpovědi 2 respondentů (4,26 %), nejsou ve výše uvedených datech zahrnuty, první z respondentů uvedl „nerozumím otázce“ a druhý vyjádřil své obavy „*měla jsem z toho obavu, jak budu pracovat já a že budu pořád hlídaná.*“

Otázka č. 6 Jak probíhalo přijetí přítomnosti asistenta pedagoga ve třídě ze strany dětí?

Z odpovědi respondentů vyšlo, že podle 7 respondentů (14,89 %) bylo přijetí neutrální, nebo že děti asistentku pedagoga „neřešily“ nebo si na ni musely zvyknout. Zbylých 40 respondentů (85,11 %) uvádělo, že přijetí bylo kladné, ve dvou případech bylo v odpovědi zmíněno, že pro přijetí asistenta pedagoga pomohlo, když jeho úlohu vysvětlil učitel.

Otázka č. 7 Jak hodnotíte spolupráci s asistentem pedagoga? Hodnocení na tomto místě bylo znovu u naprosté většiny dotázaných kladné. Pouze odpověď jednoho z respondentů je nic neříkající „dá se“, další z respondentů zmiňuje nutnost stanovit si včas podmínky a pravidla spolupráce. Poměr spokojených a nespokojených respondentů zůstává pouze s malou změnou totožný, jako u předchozí otázky – 40 respondentů (85,11 %) hodnotí spolupráci kladně, 5 respondentů (10,64 %) má negativní hodnocení a 2 respondenti (4,26 %) uvedli odpověď, kterou nelze zařadit ani do jedné z těchto skupin.

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

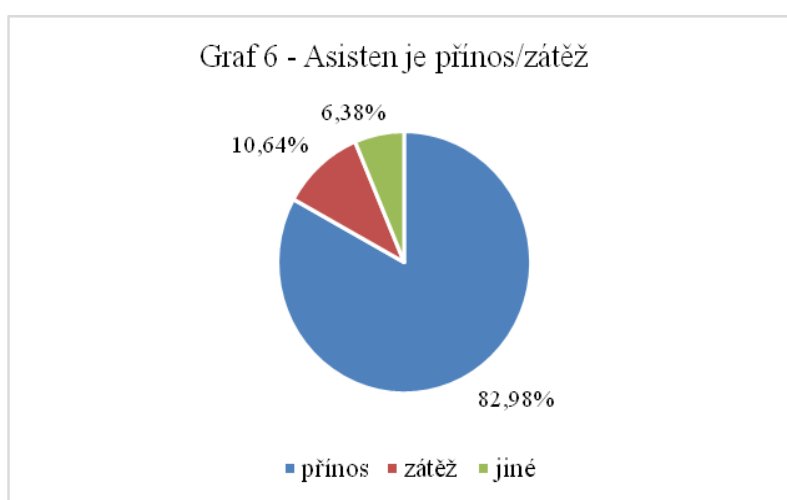
Otázka 8. Jak spolupracujete s asistentem pedagoga během výuky? Z odpovědí na tuto otázku opět vyplynulo, že průběh spolupráce může být různý, a i přesto může být pro učitele vyhovující (vycházím z odpovědí na předchozí otázku č. 7, kdy 85,11 % respondentů hodnotilo spolupráci s asistentem pedagoga kladně). 14 respondentů (29,79 %) odpovědělo, že spolupráce probíhá formou kooperace, 15 respondentů (31,91 %) uvedlo, že spolupráce je domluvena předem, 7 dotázaných (14,90 %) uvedlo, že asistent pedagoga se prioritně věnuje žákovi, kterému byl přidělen a 11 dotázaných (23,40 %) uvedlo jinou odpověď. Do skupiny jiné řadím například tyto odpovědi: „nijak“; „Někdy zasahuje do výuky vlastní poznámkou, což ne vždy se hodí.“; „Asistent velice zasahoval do chodu výuky. Asistenta jsem vždy před výukou informovala i o tom, co v hodině budeme dělat a na co se má zaměřit.“; „Pomáhá mi při činnostech.“; „jasnými úkoly a styly výuky“ apod.

Na **otázku č. 9. Je podle Vás přínosná spolupráce s asistentem pedagoga? Pro učitele i pro dítě.** 40 dotázaných (85,10 %) uvedlo, že spolupráce je pro obě strany - učitele i dítě - přínosná, několik respondentů uvedlo, že je spolupráce přínosná, „pokud si asistent a učitel "sednou"“.

5 respondentů (10,64 %) nepovažuje spolupráci za přínosnou. Odpovědi byly „v tomto případě přínosná rozhodně nebyla.“; „jak kdy“; „Neřekla bych, že je asistent pedagoga až takovým přínosem. Pokud v hodině je, budu ráda, když pomůže všem dětem. Když by tam nebyla, nic by se nestalo. Dívka (ke které asistentka patří) je od tohoto roku nesamostatná, čeká na rady od paní asistentky a spoléhá, že jí se vším pomůže. To nehodnotím jako kladné.“; „Ne, dítěti to nepomůže i přesto, že je to sebelepší asistent.“ a „Ne.“ 2 respondenti

(4,26 %) uvedli odpověď, která se nedala zařadit do žádné z uvedených kategorií. Konkrétně se jednalo o odpovědi „pro určité dítě“ a „na obecné rovině to nedokážu posoudit.“

Otázka č. 10. Myslíte si, že asistent pedagoga ve třídě je přínosem, nebo spíše zátěží pro pedagoga? 39 respondentů (82,98 %) uvedlo, že asistent pedagoga je ve třídě přínosem, 5 dotázaných (10,64 %) vnímá asistenta pedagoga jako zátěž pro pedagoga a 3 dotázaní (6,38 %) uvedli odpověď, kterou nebylo možné zařadit, ani do jedné ze shora uvedených možností – „Jestliže asistent "vynáší " problémy ze třídy ven, nastává velký problém, většina mých asistentek to po dohodě nedělala. Co se ve třídě stane, to tam má zůstat.“ a „Asistent, který neprošel žádným kurzem ani školením, rozhodně ANO.“ Tyto odpovědi hodnotím jako nejednoznačné. I když velké procento dotázaných uvedlo, že asistent pedagoga je ve třídě přínosem, v mnoha případech byl za jejich odpovědí dodatek „je přínosný, když je kvalitní“ nebo „záleží na asistentovi.“ Z textu je proto zřejmé, že i když většina pedagogů má dobrou zkušenost s asistentem pedagoga, vědí, že zde musí být určité osobnostní a pracovní rysy, aby byla spolupráce přínosná.

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Otázka č. 11. Jaké jsou klady této spolupráce? Přinesla tyto odpovědi: K nejčastěji uvedeným kladům patří, že se učitel může více věnovat tomu, co potřebuje a práce je rozložena (22 respondentů – 46,81 %), asistent umožňuje dětem, které to potřebují, pracovat jejich tempem (16 respondentů – 34,04 %), a také, že děti vnímají, že je v životě a v různých situacích dobré spolupracovat (2 respondenti – 4,26 %). Zbylí respondenti (7 – 14,89 %) uvedli jiné odpovědi, například „žádné klady nevnímám“ nebo „kladů je nespočet.“

Poslední byla **otázka č. 12. Jaké jsou zápory této spolupráce?** Odpovědi na tuto otázku opět potvrdily, že respondenti vnímají asistenty pedagoga ve většině případů jako pomoc, která nemá zápory (23 respondentů – 48,94 %), zbývajících respondentů (22 – 46,80 %) uvedlo, že záporům je časová náročnost pro učitele (vytváření podkladů pro práci asistenta, přípravy apod.), 2 respondenti (4,26 %) uvedli, že záporům je ztráta samostatnosti pro dítě, a také, že záporům je samotná přítomnost asistenta.

Z výzkumného šetření vyplývá, že většina respondentů má s asistenty pedagoga dobrou zkušenost a vnímají zejména klady přítomnosti asistenta pedagoga ve třídě.

IV. Závěr

Cílem diplomové práce bylo zjistit a popsat, jak probíhala spolupráce učitelky a asistenta pedagoga při podpoře znevýhodněného žáka. Níže uvádím závěry této práce, strukturované podle jednotlivých výzkumných otázek.

VO 1: Jak se bude měnit spolupráce učitelky a asistentky pedagoga v průběhu školního roku?

Jak bylo uvedeno již v teoretické části práce, podmínkou úspěšné integrace znevýhodněných žáků je, aby učitel a asistent pedagoga našli společnou cestu k žákovi. Je třeba, aby mezi pedagogem a asistentem pedagoga panovala klidná a podpůrná atmosféra. Bylo také zmíněno, že se kvalita této spolupráce může odvíjet od osobní kompatibility těchto dvou osobností, což bylo potvrzeno i dotazníkovým šetřením. V této případové studii byl interpersonální vztah učitele a asistenta pedagoga problematický a docházelo k častým konfliktům. To se poté projevilo ve zhoršené kvalitě podpory, kterou asistent pedagoga žákům poskytoval.

Vývoj spolupráce se z mého pohledu hodně odvíjel od přístupu paní asistentky k dětem a práci. Jsem přesvědčena o tom, že práce ji příliš nebavila. Do aktivit ve třídě i mimoškolních akcí se nezapojovala. Bližší vztah s dětmi nedokázala navázat. O tom, že práci s dětmi hodně ovlivňuje to, jak si asistent pedagoga a učitel „sednou“, vypovídají i výsledky dotazníkového šetření.

VO 2: Jak se bude se spolupráce učitelky a žáků v průběhu školního roku měnit?

Spolupráce učitelky a žáků zůstávala v průběhu školního roku bez větších změn. Neprobíhala však podle očekávání pedagoga. Pro úspěšnou podporu žáků je třeba, aby s nimi asistent pedagoga navázal kvalitní vztah. Asistent pedagoga se však neúčastnil žádných třídních událostí nad rámec běžné výuky, a i v průběhu standardní pracovní doby se žákům nevěnoval v dostatečném rozsahu. Tímto byla zhoršena nejen kvalita podpory žáků ve výuce, ale také bylo obtížné naplňovat další cíle spolupráce asistenta pedagoga a žáků – například podpora žáka v integraci do kolektivu.

VO 3: Jak se změní vnímání asistentky pedagoga třídní učitelkou na konci školního roku?

Bohužel paní asistentku jako harmonizující prvek třídy nevnímám. Domnívám se, že by mohla přistupovat k podpoře žáků s větším nadšením a věnovat jim více času. Dotazníkové šetření potvrdilo, že kvalita asistenta je pro kvalitu podpory znevýhodněných žáků velmi důležitá. Podle mého názoru bylo negativním faktorem to, že děti paní Vlasty docházejí do stejné školy. Vlastní děti pro ni byly velkou prioritou, a pokud měla možnost trávit čas s nimi namísto žáků ve třídě, činila tak. Paní asistentka se navíc neúčastnila třídních akcí nad rámec její pracovní doby, což jí neumožnilo nazírat na děti také v jiném světle, než ve světle probírané látky.

Obsahem této práce byla případová studie působení asistenta pedagoga v 1. třídě běžné základní školy. V teoretické části byly prezentovány relevantní poznatky z odborné literatury, týkající se zejména spolupráce asistenta pedagoga s učitelem a samozřejmě také se samotnými žáky vyžadujícími asistenci. Práci asistenta jsem zaznamenávala několika různými metodami sběru dat. Nasbíraná data mi poté umožnila jeho práci komplexně zhodnotit a odpovědět na stanovené výzkumné otázky. Práce asistenta pedagoga nenaplnila mé očekávání. Asistent se žákům nedostatečně věnoval, neúčastnil s třídních akcí a ve výsledku nebyl harmonizujícím prvkem třídy.

Důležitou informací je, že z důvodu poměrně častých konfliktů s ostatními pedagogy a z důvodu necitlivého přístupu v některých situacích nebyla paní asistentce prodloužena pracovní smlouva na naší škole.

V. Seznam použité literatury a informačních zdrojů

1. 1. Literární prameny

1. BAZALOVÁ, B. *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v zemích Evropské unie a dalších vybraných zemích*. Brno: Masarykova univerzita, 2006.
2. ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Doplněk, 2000.
3. FERJENČÍK, J. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. Přeložil Petr BAKALÁŘ. Praha: Portál, 2000, 255 s. ISBN 80-7178-367-6.
4. GIANGRECO, M. F., DOYLE, M. B. Teacher assistants in inkusive schools. In Florian (Ed.), *The SAGE handbook of special education*. London: SAGE, 2007.
5. HAVEL, J., FILOVÁ, H. *Inkluzivní vzdělávání v primární škole: Inclusive education in primary school*. 1. vyd. Brno: Paido, 2010.
6. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008, 407 s. ISBN 978-80-7367-485-4.
7. HORÁČKOVÁ, I. *Metodika práce asistenta pedagoga: Spolupráce s učitelem*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015.
8. KAŠČÁK, O. *Moc školy. O formativnej sile organizácie*. Bratislava: Typi Universitatis Tyrnavensis a Veda, 2006
9. KNOTOVÁ, D. a kol. *Školní poradenství*. Praha: Grada, 2014.
10. KURIC, J. *Ontogenetická psychologie*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001
11. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006

12. LECHTA, V. *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010.
13. MACHOVÁ, J. *Biologie člověka pro učitele*. Druhé vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016 Metodické doporučení ke zřízení funkce asistenta pedagoga. Č.j. MSMT – 7502/2015
14. MICHALÍK, Jan. *Školská integrace dětí s postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1999. ISBN 80-7067-981-6.
15. MICHALÍK, J., BASLEROVÁ, P., FELCMANOVÁ, L. *Katalog podpůrných opatření: pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015.
16. MIOVSKÝ, M. (2006) *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
17. NĚMEC, Z., ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ, K., HÁJKOVÁ, V. *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014.
18. OPEKALOVÁ, O. *Kapitoly z výchovného poradenství*. Praha: Univerzita Jana Ámose Komenského, 2010.
19. PIAGET, J., INHELDER, B. *Psychologie dítěte*. Vyd. 6., V této edici 1. Praha: Portál, 2014.
20. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. [i.e. Vyd. 5.]. Praha: Portál, 2008.
21. SHARPLES, J., WEBSTER, R., BLATCHFORD, P. *Making Best Use of Teaching Assistants: Guidance Report*. London: education Endowment Foundation, 2015.

22. STAKE, R. (2005). *Qualitative Case Studies*. In Denzin, N., Lincoln, Y. (eds.). *The Sage Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oaks: Sage Publications.

23. TALANDOVÁ, M., LUŽNÁ, H. *Jak napsat individuální vzdělávací plán*. Základní škola Prostějov

24. TEPLÁ, M., ŠMEJKALOVÁ, H. *Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením*. Vyd. 2. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2010.

25. VALENTOVÁ, I., KOUTSKÁ, M., LANGER, J. Asistent pedagoga. In: Sborník příspěvků z konference projektu Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR 2015. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 9 – 23.

26. ZILCHER, L. a kol. *Rádce pro inkluzi, aneb několik rad pro vytváření rovných příležitostí ve školách*. Ústí nad Labem: Univerzita J. A. Purkyně, 2015.

Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálně vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

Vyhláška 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních

Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných

Vyhláška č. 116/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

Vyhláška č. 197/2016 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

WEBSTER, R., BLARCHFORD, P., BASSET, P., BROWN P., MARTIN, C., RUSSEL, A. Double standards and first principles: framing teaching assistant support for pupils with special education needs. *European Journal of Special Needs Education*, 2010.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících.

MŠMT. Informace o zřízení funkce romského asistenta na základní a zvláštní škole. In: MŠMT. Věstník Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, 1998.

MŠMT. Metodický pokyn MŠMT ke zřizování přípravných tříd pro děti se sociálním znevýhodněním a k ustanovení funkce vychovatele – asistenta učitele. In MŠMT: Věstník Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, 2001.

1. 2 Internetové zdroje

ASISTENT pedagoga. Kvalifikační předpoklady [online]. Nová škola. 2013.[cit.4.3.2017].

Dostupné z WWW: <http://www.asistentpedagoga.cz/kvalifikacni-predpoklady>.

VOTAVOVÁ, R. *Rozdílný význam pojmů integrace a inkluze*[online].[cit.5.3.2017].

Dostupné z WWW :<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/SSC/17243/ROZDILNY-VYZNAM-POJMU-INTEGRACE-A-INKLUZE.html/>

VI. Seznam příloh

Příloha č. 1 – vzor dotazníku pro respondenty výzkumného šetření

Dobrý den,

věnujte prosím několik minut svého času vyplnění následujícího dotazníku. Píši diplomovou práci na téma: Spolupráce asistenta pedagoga a třídního učitele v 1. ročníku ZŠ.

Dotazník je určen pro pedagogy prvního stupně ZŠ, kteří mají zkušenost s asistentem pedagoga ve své třídě.

Děkuji za Váš čas.

1. Jaký je váš věk?
2. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
3. Jak dlouho vykonáváte pedagogickou praxi?
4. Spolupracoval/a jste již dříve s asistentem pedagoga?
5. Jak probíhal příchod asistenta pedagoga do vaší třídy?
6. Jak probíhalo přijetí přítomnosti asistenta pedagoga ve třídě ze strany dětí?
7. Jak hodnotíte spolupráci s asistentem pedagoga?
8. Jak spolupracujete s asistentem pedagoga během výuky?
9. Je podle vás přínosná spolupráce s asistentem pedagoga? Pro učitele i pro dítě.
10. Myslíte si, že asistent pedagoga ve třídě je přínosem, nebo spíše zátěží pro pedagoga?
11. Jaké jsou klady této spolupráce?
12. Jaké jsou zápory této spolupráce?

Příloha č. 2 – vzor dotazníku předaného paní Vlastě v měsíci září

Dotazník - ASISTENT PEDAGOGA – 1. D

1. Máte pedagogické vzdělání?

NE.

2. Máte vystudovaný základní kurz pro asistenty pedagoga?

NE.

3. A jaké vidíte výhody a nevýhody tohoto povolání?

Z MÉHO POHLEDU JE VÝHODOU PRACOVNÍ DOBA VE STROJENÍ
S DĚČI O VLASTNÍ DĚTI (+ VOLNÉ VÍKENDY, SVÁTKY, PRÁZDNINY...),
DÁLE FYZIKÁLNÍ NEVÝHODNOST, PRÁCE V BLÍZKOSTI BYDLIŠTĚ.
VÝHODOU JE PRO MĚ TAKÉ ÚLOHA ZAPĚČTUJÍCÍ, KTERÁ
MĚ MOC ZAVÍ.
NEVÝHODU VIDÍM V PLATOVÉM OHODNOCENÍ.

4. Jaké bylo přijetí na škole?

PŘIJETÍ VE ŠKOLE BYLO VSTŘETLIVÉ, MILE, VLÍDNÉ,
SYMPATIČNÉ. A TO JE PRAKTIČNĚ UČITELŮ I DĚTI.

5. Jak se Vám s učiteli ve třídě 1. D spolupracuje?

SPOLUPRÁCE JE ÚZOROVÁ, ŽE ŽE PROBLÉMY,
VE TŘÍDĚ SE S UČITELI NÁZOROVĚ SHODNEME,

6. Jak probíhá spolupráce s Vámi a žákem?

S CHLAPČEKEM SE MI PRACUJEME KRÁSUŤ, JE MOJE
ŠIKOVNÝ, SNAŽIVÝ, UČENÍM SE SPOLU DOBŘÍ,
ROZUMÍM SI. V NEPOSLEDNÍ RÁDĚ JE
VÝBORNÁ SPOLUPRÁCE I S JAKO RODIČI, KTERÝ
SE MI MAXIMÁLNĚ VĚNUJÍ A NA JAKO PRÁCI
VE ŠKOLE JE TO POZITIV.

7. Myslíte, že spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga ve třídě může být pro obě strany přínosná?

MYSLÍM SI, ŽE ANO. PRO CO NEJLÉPE
VÝLEDEK JE DĚJITĚ VELKÁ MÍRA SPOLUPRÁCE.

8. Myslíte, že je pro třídní kolektiv přínosné začleňovat děti se znevýhodněním nebo postižením?

MYSLÍM SI ŽE ANO, ALE V RÁMCI "TYPY A ROZSAHU"
NAUČENÍ DÍTĚTE. JAKO SPOLUPRÁCE SE TAK LÉPE
NAUČÍ VĚDOMOU TOLERANCÍ A POCTIVOU. DĚTI SPOLUPRÁCE
JAKO PŘEŽIVOU JAKO ŽIVOU SOUČÁST ŽIVOTA.

9. Jaké jsou Vaše plány do budoucna?

DO BUDOUCNA MĚNĚ V PLÁNU SI DOPLNIT VZDĚLÁNÍ
O KURZ ASISTENTA PEDAGOGA A V TÝTO PROBLEMATICE
SE PŘÍBĚŽNĚ DÁLĚ VZDĚLÁVAT.

**Příloha č. 3 – vzor dotazníku předaného paní Vlastě na konci školního roku 2016/2017
Bohužel k vyplnění tohoto dotazníku nedošlo. Paní Vlasta vyplnění dotazníku odmítla.**

1. Jaké důvody vás vedly k práci asistenta pedagoga?

2. Jak jste spokojena po uplynutí školního roku 2016/2017 se svým postavením ve třídě?

3. Co vám dělá radost ve vaší práci?

4. Jak si představujete příští školní rok?

5. Jaké máte problémy na pozici asistenta pedagoga ve třídě, ve škole?

6. Byla podle vás přítomnost asistenta pedagoga přínosem pro žáky?

7. Napište, prosím, stručně, jaké jsou podle vás klady a zápory práce asistenta pedagoga po roční praxi v první třídě.

8. Jak jste spokojena s finančním ohodnocením vaší práce?

9. Co důležitého mi uniklo a je potřeba ještě říci?

